

Januari 1994, 13e jaargang Nummer 119

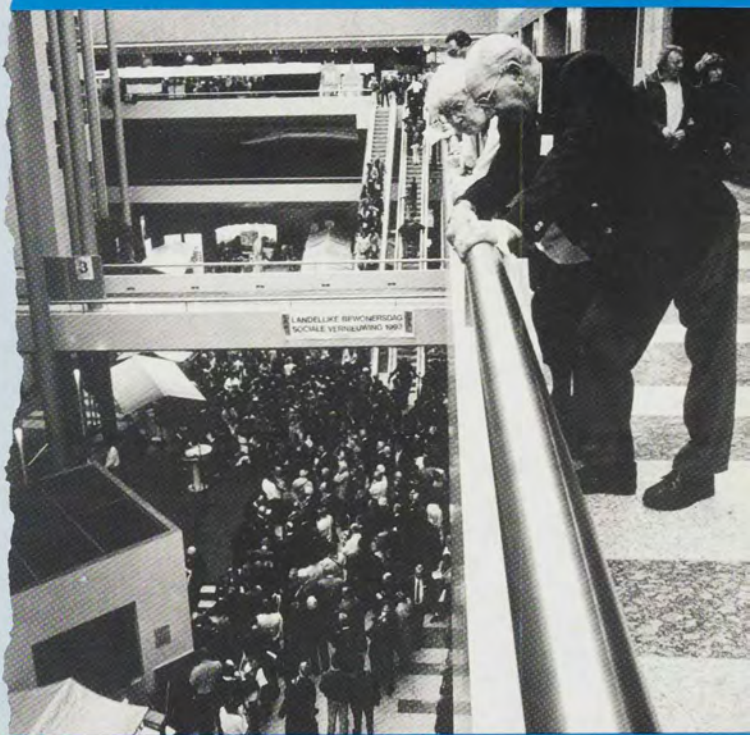
Samenlevingsopbouw

*De Landelijke
Bewonersdag 1993*

Sociale
Vernieuwing
werkt door

....een onomkeer
baar proces

Bewonersdag groot
succes, hoe verder?

Thema

3. Sociale vernieuwing werkt door, Jan Bugter (LSA)
4. Sociale Vernieuwing, een onomkeerbaar proces, J. van Houwelingen, voorzitter Tweede Kamercommissie Sociale Vernieuwing
5. Zeggenschap is meer dan het beheren van een budgetje, Geert van Loveren, bewoner
7. "Fast-work" in plaats van 'fast-food', Gerald van Wilgen
8. Verlag eerste debat 'zeggenschap en verantwoordelijkheid', Ilse Bos
10. Opbouwwerk en lokale omroep, Gui van Hooijdonk (VJI)
11. Bewonersdag groot succes, hoe verder? Henk Cornelissen (LSA)
12. Bij het overlijden van Mevrouw C.I. Dales
13. Slottoespraak Landelijke Bewonersdag Sociale Vernieuwing 1993, minister C.I. Dales
15. Foto-overzicht
18. Overgenomen krantenartikelen (Algemeen Dagblad, Volkskrant, Noordhollands Dagblad, Haagsche Courant, Trouw)
22. Categoriele organisaties en actiegroepen, Yvonne Koop
26. In memoriam Jan Schaefer
27. De landelijke buurtbeheerdag?, Chris Veldhuysen
33. De Projectenbank Sociale Vernieuwing
34. Overzicht politici en bewindslieden aanwezig op de bewonersdag
35. Asterix en Obelix in Het Broek, Fenny Gerrits
37. Advertentie
38. Congres Gezondheid in het Zuiden (LCO- Zwolle)
38. Advertentie
39. De deelnemende Bewonersgroepen
40. Advertentie

Dit themanummer is het verslag van de **Landelijke Bewonersdag Sociale Vernieuwing** die het LSA vorig jaar organiseerde in het Tweede Kamergebouw in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het verslag bevat veel voorbeelden van **activiteiten op lokaal niveau** die door de mensen zelf op gang zijn gezet. De bijlage met namen en adressen van de 'standhouders' zijn bijgevoegd.

In de periode die is verstreken sinds 6 november zijn ons twee belangrijke voorvechters van Sociale Vernieuwing ontvallen: minister Dales en Jan Schaefer. Ook vanaf deze plaats wil de redactie hun beider inzet en bevoegdheid memoreren (zie ook elders in deze MO).

Het zou een passend **eerbetoon** aan deze onconventionele politici zijn als het proces van Sociale Vernieuwing onverdroten voortging. De redactie wil zich hier in de toekomst voor blijven inzetten, samen met het LSA en al die bewoners die de Bewonersdag mogelijk hebben gemaakt. Dit themanummer wordt de bij het LSA aangesloten bewonersgroepen gratis aangeboden. (Bewonersgroepen die zich willen aansluiten bij het LSA kunnen bellen met de redactie, 070-3804431. Er zijn geen kosten aan verbonden.)

Colofon

MO/Samenlevings opbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste tien maal per jaar; zes gewone en vier themanummers.

Samenstelling en redactie: Fenny Gerrits (eindredactie), Greet Hettinga, Wil van de Leur en Kees Stuurup.

Administratieve ondersteuning: Sonja Swarts, Patty Schellekens en John Struiken.

Foto/illustratie omslag: Serge Ligtenberg.

DTP: John Struiken.

Omslag en druk: Stimio, Meteren.

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 70,- voor het eerste en f 65,- voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten f 13,50 (Prijzen exclusief portokosten.)

Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden. ISSN 0929-2187.

Redactie en administratie: Prinsegracht 51, 2512 EX, Den Haag, Telefoon: 070-3804431, faxnummer: 3809973.

Een uitgave van het Landelijk Centrum Opbouwwerk.

Sociale vernieuwing werkt door

door Jan Bugter, voorzitter Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden, LSA

Jan Bugter

Vele duizenden bewoners zijn dagelijks actief in hun wijk, dorp en stad. De grote opkomst vandaag bewijst het uithoudingsvermogen van deze vrijwilligersmacht. Een daverend applaus voor u zelf, want dank zij u werkt sociale vernieuwing door.

We staan hier vandaag in het huis van onze volksvertegenwoordiging en de aanmelding van 60 kamerleden en vele bewindspersonen, onder wie de dames Dales en d'Ancona en de heren Kok, De Vries en Heerma, overtuigd mij ervan dat wij, actief sociale bezig zijn met 'de goede zaak'. Bewoners, U verdient deze belangstelling, want waar kunnen Kamerleden en bewindsliden op één moment zoveel creativiteit en door-

zettingsvermogen aanschouwen. Nergens toch.....
Deze dag is één doorlopende demonstratie van het uithoudingsvermogen op al die plaatsen in Nederland. Sociale vernieuwing werkt door, al zijn we soms wat doorgedraaid van alle obstakels die we tegenkomen. Maar er valt een wereld te winnen voor een leefbare buurt, dorp of stad, voor een sociale en humane samenleving. De landelijke partijen zijn bezig met hun verkiezingsprogramma's. Daar ga ik nu niet op in. Wel wil ik even stil staan bij een aantal titels van die programma's. Die zijn één grote ode aan u en de sociale vernieuwingsaanpak. Let maar op: CDA 'wat echt telt' is de sociale vernieuwing; PvdA 'wat mensen bindt' is de sociale vernieuwing; VVD 'aan de slag' met de sociale vernieuwing D66 'ruimte voor de toekomst' door sociale vernieuwing.

Ook wil ik vandaag een waarschuwing richten aan het adres van de volksvertegenwoordigers: let op uw zaak! Neem bijvoorbeeld de banenpool. Dat is toch één van de belangrijkste instrumenten in het kader van de sociale vernieuwing. Het individuele profijt voor de langdurig werkloze, het buurt- en sociale vernieuwingsprofiel komen hier samen. Het voornemen om de banenpool voor de deelnemer tijdelijk te ma-

ken (maximaal 4 jaar) is een heilloze weg. Doorstromen moet mogen, maar doorstromen moet niet moeten. Maak van deze trampoline niet weer een vangnet. Dus dames en heren politici, ik roep u op dit voorstel tegen te houden.

Tenslotte maak ik gewag van een grandioze opsteker voor deze 5e Bewonersdag. Bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken deze week is door PvdA en CDA een amendement ingediend om ook voor de komende jaren, tot en met 1997, gelden beschikbaar te stellen voor het LSA, onder meer om dagen als deze te kunnen blijven organiseren. Wij blijven opkomen voor de sociale vernieuwing. U kunt de resultaten daarvan bekijken op de info-markt. En wij dagen de politiek uit om ook voor de sociale vernieuwing te blijven opkomen. Veel is en wordt terecht gedecentraliseerd, maar uw inzet in de landspolitiek natuurlijk niet. Dus roep ik u op te blijven inspannen voor datgene wat landelijk geregeld moet worden. Er zijn nog veel schotten en obstakels, ook op rijksniveau, weg te halen. Ook in Den Haag is nog een wereld te winnen. Wij staan hier vandaag vol trots en zelfbewust. De sociale vernieuwing werkt door. Zeker weten! Ik wens u een goede dag.

(Toespraak van 6 november j.l.)

Sociale Vernieuwing, een onomkeerbaar proces

door J. van Houwelingen, voorzitter Tweede Kamercommissie Sociale Vernieuwing

J. van Houwelingen

Namens de Bijzondere Commissie voor Sociale Vernieuwing heet ik u hier, in het gebouw van de Tweede Kamer, van harte welkom. Deze hal is door de architect bedoeld als ontmoetingsplaats van politici en burgers. Aan die doelstelling wordt vandaag ruimschoots voldaan. Wij zijn dan ook zeer verheugd dat het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden positief heeft gereageerd om de **vijfte bewoners-**

dag hier te houden. Zoals u kunt zien is deze hal tot stand gekomen door oud en nieuw met elkaar te verbinden. Voor politici is dit heel vaak een "veilige" constructie. Vernieuwen willen we allemaal, oude en bekende zekerheden afbreken is veel moeilijker. Voor het tot stand brengen van een Sociale Vernieuwing is dat echter absoluut nodig. Volwassen mensen willen, kunnen en moeten zelf meer verantwoordelijkheid nemen voor de leefbaarheid in de eigen woonomgeving. De overheid moet daarvoor ruimte bieden. Sociale Vernieuwing vraagt dan ook om het overdragen van bestaande taken en bevoegdheden aan anderen. Zoals gebleken, is dat makkelijker gezegd dan gedaan. Vaak wordt gezegd dat de belangstelling van Den Haag voor de sociale vernieuwing, gering is. Ik kan u verzekeren dat dat niet zo is. De feiten maken dat duidelijk. Toen de regering op 7 maart 1990 de bekende beleidsnota indienende voerde de kamer reeds in mei van dat jaar een plenair debat. Voor wie enigszins bekend is met de parlementaire procedures weet dat dit uitzonderlijk snel is. Diezelfde voortvarendheid heeft het parlement betracht bij de behandeling van het wetsontwerp dat werd ingediend op 16 maart 1993 en behandeld is op 12 oktober

jongstleden. Velen van U zullen het Sociale Vernieuwingsproces toch nog te traag vinden. Misschien is dat ook wel zo. Bedenk echter dat het tijd kost om mensen te overtuigen dat men zelf ook meer verantwoordelijkheid moet nemen. Die verantwoordelijkheid heeft U echter wel genomen. U bent naar Den Haag gekomen om kamerleden en bewindslieden te tonen dat sociale vernieuwing in het hele land leeft. Een bijzondere en indrukwekkende demonstratie die duidelijk moet maken dat het proces van sociale vernieuwing niet meer gestopt kan en mag worden. Ik ben verheugd dat ook veel kamerleden deze dag mee willen maken. Naast informele ontmoetingen op de markt zal een aantal kamerleden en bewoners met elkaar in debat gaan. Voldoende gelegenheid dus om wensen en eventuele kritiek te bespreken. Dat is nodig om elkaar te motiveren en te stimuleren. Al weer enige tijd geleden heeft de Bijzondere Sociale Vernieuwing, gedurende drie dagen, vele plaatsen in het land bezocht. De commissie was toen al zeer onder de indruk over de inzet en inventiviteit van zo velen. De inzet was steeds het beter leefbaar maken van de eigen woonomgeving. Schoonmaakacties, de aanstelling van wijkconciërges, een speelplaats voor de kinderen en het wegwerken van achterstallig onderhoud zijn enkele voorbeelden van de gestarte projecten. Daarnaast is er ook meer aandacht gekomen voor veiligheid en scholingsprojecten voor werkloze jongeren. De commissie heeft kunnen constateren dat de Interbestuurlijke Projectgroep Sociale Vernieuwing onder leiding van Jan Schaefer een belangrijke rol heeft gespeeld, bij het op gang brengen van deze projecten. Hulde voor deze werkers van het eerste uur! Door dit soort activiteiten krijgt het begrip "samenleving" ook weer inhoud. Ik hoop daarom van harte dat deze projecten zullen worden voortgezet en op ruime schaal navolging zullen krijgen. Deze dag kan daarvoor een bijdrage leveren. Maar er is meer nodig. Op nationaal niveau zullen regering en parlement steeds opnieuw moeten nagaan of en wanneer verdere uitbreidingen no-

dig en mogelijk zijn. Te veel wetgeving en regelgeving gaat nog uit van een sterk gecentraliseerde verantwoordelijkheid. Geen oude schoenen wegdoen, voordat men nieuwe heeft, is in vele gevallen een verstandig uitgangspunt. Bij Sociale Vernieuwing zal men het moeten aan durven risico's te nemen. Verkokering en ingewikkelde regels bestaan ook op het plaatselijk niveau. Sociale Vernieuwing is meer dan decentralisatie en bestuurlijke vernieuwing. Juist de gemeenten moeten een heel actieve rol spelen om hun bewoners te motiveren zelf aan de slag te gaan. Zeker in de beginperiode is vaak begeleiding nodig. Nog belangrijker is het om ook daadwerkelijk bevoegdheden met daarbij de financiële middelen over te dragen aan organisaties die de verantwoordelijkheden op een zo laag mogelijk niveau kunnen uitvoeren. De voorzitter van het LSA, de heer Bugter heeft zijn twijfels uitgesproken over het uithoudingsvermogen van de landelijke politiek. Na vandaag zullen die twijfels voor goed zijn verdwenen. De landelijke politici hebben overigens nooit getwijfeld aan uw uithoudingsvermogen. Ik hoop dat u allemaal een nuttige en ook plezierige dag zult hebben.

(Toespraak van 6 november j.l.)

Zeggenschap is meer dan het beheren van een budgetje

door Geert van Loveren, actieve bewoner uit Nijmegen

Ik ben gevraagd om u hier welkom te heten en het woord te voeren namens u, de vrijwilligers uit de Sociale-Vernieuwingsgebieden, ook wel 'achterstandsgebieden' genoemd. Wij staan hier aan de vooravond van belangrijke gebeurtenissen. Deze kabinetsperiode zit er bijna op, de verkiezingen staan voor de deur, verkiezingsprogramma's zijn opgesteld, de aandacht van het land is de komende maanden sterk op Den Haag gericht, en het komt ons dus goed uit, dat het hele LSA-circus vandaag hier plaatsvindt. Daardoor zijn we in de gelegenheid om hier in het gebouw van de Tweede Kamer een hartig woordje te wisselen met kamerleden die, naar ik mag aannemen, gekomen zijn om naar de hier aanwezige wijkbewoners te luisteren en met hen te discussiëren. Evenmin zal het u verwonderen, dat ik, nu de wet Stimulering Sociale Vernieuwing zo ongeveer op een oor na is gevuld en de aanvaarding ervan door het parlement voor de deur staat, hier terug wil kijken op drie jaar experimenteren met Sociale Vernieuwing met alle goede en minder goede kanten eraan, en ook -alweer met het oog op de naderende verkiezingen- probeer aan te geven hoe het allemaal een stuk beter en zinvoller zou kunnen. Een dikke drie jaar geleden zijn kabinet en Kamer begonnen met een regeerakkoord waarin Sociale Vernieuwing een duidelijke, zo al niet prominente plaats innam, hoe onduidelijk het ook allemaal nog was en hoe vaag ook. (De ontbrekende 'handen en voeten' van kamerlid Van Mierlo, u weet nog wel). Het moet voor de initiatiefnemers van toen een uitermate prettige verassing zijn geweest dat het idee van Sociale Vernieuwing is ingeslagen als een bom. Werd begonnen met de bekende 37 startgemeentes, na drie jaar vinden er in elke zichzelf respecterende wijk, buurt en gemeente, van grote stad tot platteland, initiatieven op dit terrein plaats en worden vrijwilligers actief. Zie de opkomst vandaag en op andere LSA-bijeenkomsten. Nou kwamen die vrijwilligers natuurlijk niet zomaar uit de lucht vallen. Die waren al jaren bezig, die maakten zich al sinds mensenheugenis druk over

het reilen en zeilen in hun buurt of dorp. Waarom heeft Sociale Vernieuwing dan zo'n geweldige stimulans betekend, waarom was het zo'n enorme impuls? Mijns inziens komt dat vooral, doordat al die vrijwilligers, die al zo lang bezig waren, opeens stellig de indruk kregen dat al hun werken en activiteiten in de buurt nu ook de onversneden aandacht kregen van de hoogste overheid in dit land. Dat alle moeite en werk in de buurten en wijken nu door de overheid werd opgepikt en in een duidelijke en gunstige financiële en maatschappelijke structuur werden ondergebracht. De stellige overtuiging dat al het vrijwilligerswerk in de buurten nu van overheidswege echt erkend ging worden heeft mijns inziens de lawine van activiteiten, initiatieven en plannen losgemaakt. Het is een duidelijke aanwijzing, geachte aanwezigen, hoe groot de behoefte aan die erkenning en ondersteuning eigenlijk was, hoezeer iedereen erop heeft zitten wachten. U zult het niet gek vinden, dat buurtbewoners zich er gretig op gestort hebben. Maar intussen is de klap gekomen. De economie verslechtert, de werkloosheid bereikt nieuwe naoorlogse records, de verzorgingsstaat wordt uitverkocht, verworvenheden die onaantastbaar leken staan onder grote druk. De kloof tussen welstand en achterstand wordt almaar groter. Als ik kijk naar de al gepubliceerde verkiezingsprogramma's, dan bekruip mij de vrees, dat de visie van degenen die ons moeten besturen, die razendsnelle ontwikkelingen in dit tijdsgewricht vorm en richting zouden moeten geven, die een duidelijke kijk zouden moeten hebben over hoe onze maatschappij er over pak 'm beet tien jaar uit moet zien, niet verder gaat dan het venstertje van de zakjapanner, waarop precies af te lezen is hoeveel het allemaal gaat kosten en dat het dus niet kan. Ter illustratie, geachte aanwezigen, Winston Churchill heeft ooit het volgende gezegd: het grote verschil tussen een staatsman en een politicus is, dat een staatsman naar de volgende generatie kijkt en een politicus naar de volgende verkiezingen. Hoezeer we een duidelijke overheidsvisie op Sociale Vernieu-

wing missen, ook na drie jaar experimenteren en ervaringen opdoen in de buurten en wijken, valt goed af te lezen aan de nieuwe wet Stimulering Sociale Vernieuwing. Want wat is er overgebleven van 'het wijdvertakte pakket van samenhangende maatregelen die diep insnijden in alle lagen van de samenleving', om premier Lubbers nog maar eens even te citeren toen hij drie jaar geleden een antwoord probeerde te geven op de 'handen-en-voeten'-vraag van van Mierlo. Daar is van overgebleven een wettelijke regeling voor de verdeling van centen. Een boekhoudkundig financieel kader. Te vrezen valt, geachte aanwezigen, dat de op ons afkomende bezuinigingswedstrijd tussen de politieke partijen in het kader van de komende kabinetsformatie aanzienlijk dieper zal insnijden in alle lagen van de samenleving dan de wet Stimulering Sociale Vernieuwing. Want waar gaat het bij Sociale Vernieuwing om? Het gaat erom, om ditmaal de heer Brinkman van drie jaar terug te citeren, dat overheid en burgers een gezamenlijke inspanning leveren om aan de problemen en achterstanden van buurten en wijken een einde te maken. Het lijkt me interessant om na drie jaar van experimenteren die inspanningen en vooral de gezamenlijke ervan eens nader te bekijken. De landelijke overheid heeft het startseinen gegeven voor Sociale Vernieuwing, dat valt niet te ontkennen. Gemeenten hebben er, de een wat schoorvoetender dan wel enthousiaster dan de andere, op ingehaakt, en buurtbewoners en vrijwilligers hebben zich er onder de rauwe kreet 'eindelijk!' zo ongeveer op gestort. Zoals ik hierboven al uiteenzette: aan initiatieven, acties, organisaties en plannen in de buurten geen gebrek. Gemeentelijke overheden zijn al aanzienlijk minder schoorvoelend dan voorheen, vooral ook vanwege de grotere bevoegdheden die ze van bovenaf gekregen hebben. En waar blijft de landelijke overheid, die het allemaal in werking heeft gezet? Bij de landelijke overheid, geachte aanwezigen verandert, althans in het kikkerperspectief dat ik als buurtbewoner van onder tot boven heb, niets of vrijwel niets, de landelijke overheid dreigt

over te gaan tot de orde van de dag. Er zijn momenten, geachte aanwezigen, dat ik mij afvraag of de overheid eigenlijk wel beseft wat ze in werking heeft gezet. Buurten en wijken, hele dorpen zijn geactiveerd en gemobiliseerd, hebben de uitdaging aangenomen en zich verantwoordelijk gemaakt voor het wel en wee in hun straat of buurt. Ze beslissen mee. Dat is een verworvenheid die niet meer terug te draaien valt. Ik verwijst u daarbij naar de sociale vernieuwingsmarkt die hier in dit gebouw in de wandelgangen plaatsvindt. Daar kunt u zien, heren en dames politici, dat er door u een onomkeerbare stap is gezet. U hebt de buurtbewoners een wortel voor de neus gehangen waarvan u nu achteraf niet kunt gaan zeggen dat hij eigenlijk te duur is. De tijd, dames en heren, dat vrijwilligerswerk betekende: oude-kranten-liefdewerk hebben we na drie jaar Sociale Vernieuwing definitief en onherroepelijk achter ons gelaten. De vrijwilliger anno 1993 wil meer dan alleen maar het werk in de buurten doen en verder zijn kop houden. De vrijwilliger anno 1993 wil zeggenschap, wil macht. De vrijwilliger anno 1993 laat zich niet meer de verantwoordelijkheid voor van alles en nog wat in de maag splitsen zonder ook werkelijk iets te vertellen te hebben. En die zeggenschap gaat aanzienlijk verder dan mogen beslissen over een krachtens de wet Stimulering overgedragen budgetje, een boekhoudkundige herschikking van centen. Die zeggenschap houdt in, dat de buurtvrijwilligers tegen de overheid zeggen: zo en zo willen we het hebben, dat moet er gebeuren, dat zijn de prioriteiten. Dat ze tegen de overheid zeggen: wij willen bloeden bloedsérieus genomen worden. Het is een vreselijk cliché, geachte aanwezigen, maar daarom niet minder waar: Sociale Vernieuwing is een mentaliteit. Een mentaliteit bij de buurtbewoners die zichzelf verantwoordelijk stellen voor wat er in hun straten gebeurt. En een mentaliteit bij de overheid die daarop aansluit. Dat vereist een actieve houding bij de overheid: die zal zijn aandeel moeten maken, bestaande uit het voeren van een efficiënt, op probleemoplossing, resultaatgericht beleid. En op z'n minst zal die over-

heid op moeten houden, de nog maar net van de grond getilde Sociale Vernieuwing de nek om te draaien door de rest van zijn beleid uitsluitend en alleen af te stemmen op financieel-economische belangen en motieven. Want daarvoor verwordt Sociale Vernieuwing tot een soort vijl om de scherpste kantjes van het bezuinigingsbeleid af te polijsten en tot een soort gammel vangnet om van de wegbezuinigde voorzieningen op de een of andere manier nog te redden wat er te redden valt.

Ik ben bang dat er in de verkiezingsstrijd heel weinig naar de burgers geluisterd gaat worden. Ik vrees dat verkiezingsbijeenvkomsten weer vooral bedoeld zullen zijn om in de Haagsche binnenkaders voorgedrukte verkiezingsprogramma's te verkopen. Dat politici ons de komende maanden weer vooral zullen proberen te vertellen hoe goed zij het zelf allemaal weten, hoeveel burgers er nu eigenlijk hebben meegewerkt aan de samenstelling van die programma's. Een paar dingen weet ik heel zeker. Ik ben ervan overtuigd dat in heel, heel veel buurten, wijken en dorpen, de verkiezingsprogramma's en dus de politieke partijen beoordeeld gaan worden op hun bereidheid om ver te gaan inzake Sociale en Bestuurlijke Vernieuwing. Beoordeeld gaan worden op de bereidheid om werkelijke macht en zeggenschap over te dragen aan de buurtvrijwilligers. Beoordeeld worden op hun bereidheid om Sociale Vernieuwing een werkelijke vaste maatschappelijke positie grond onder de voeten te geven in plaats van alleen een soort financieel-economische onderbouwing op papier, die vervolgens, bij de volgende bezuinigingsronde, weer wordt ondergraven. Verder weet ik heel zeker dat, mochten politieke partijen daartoe allemaal niet bereid zijn, zich dat tijdens de verkiezingen zelf zal vertalen in bijzonder lage opkomstcijfers in die buurten die iedereen en ook wijzelf met een rotwoord 'achterstandswijken' noemen. En ik weet ook heel zeker dat het politieke gejammer over die lage opkomst op de verkiezingsavond weer geen grenzen zal kennen. Welnu, geachte aanwezigen

en vooral dames en heren politici, de keuze is aan u. De buurtbewoners hebben al gekozen. De vrijwilligers lopen zich al uit de naad en met permissie- de benen onder de kort uit om de door de overheid gewilde Sociale Vernieuwing tot een succes te maken. Nu is het de beurt aan de overheid zelf. Die zal onmiskenbaar, op niet mis te verstane wijze duidelijk moeten maken dat het menens is met Sociale en Bestuurlijke Vernieuwing. Dat die overheid niet van plan is om, na het geven van het startschot, de benen weer op het bureau te leggen en over te gaan tot de orde van de dag. Als de bewoners die hier vandaag aanwezig zijn erin slagen, heren en dames politici, u van de noodzaak hiervan te overtuigen, dan kunnen we later met recht zeggen: in Den Haag begon de victorie. Op 6 november 1993 (Toespraak van 6 november j.l.)

'Fast-work' in plaats van 'fast-food'

door Gerald van Wilgen, journalist

'Wij zijn niet geschikt!' reageert iemand uit het publiek als gespreksleider Beerenhout zegt dat iedereen mag zeggen wat hij of zij wil. Beerenhout, die de door ziekte afwezige Jan Schaefer vervangt, legt het aanwezige publiek uit dat de helft van de mensen achter de tafel politici zijn waarmee het publiek in discussie kan gaan. De andere helft bestaat uit bewoners en professionals. Hij speelt in op de onbekendheid met landelijke politici en de schroom die bij sommige mensen bestaat.

Arbeid en inkomen

Het thema van het gesprek: Arbeid en inkomen. Om het ijs tussen bewoners en politiek te breken fungeren twee door het LSA, als 'hazen' ingehuurd acteurs om de discussie een beetje aan te trekken en vaart te geven. Goed idee van het LSA!

Cees van der Veur uit Groningen bijt de spits af met zijn ervaringen in de Groningse Korrewegwijk. In die wijk is het werkloosheidscijfer anderhalf keer het Groningse gemiddelde. Van der Veur en de zijnen hebben een subsidie van het Europees Regionaal Fonds gekregen om een integraal werkgelegenheidsproject op te zetten. In het samenwerkingsverband zitten onder andere: het RBA, de Gemeentelijke Sociale Dienst, de gemeente, de bewonersorganisatie en de vakbonden. Van der Veur legt uit dat ze in Groningen streven naar een soort 'McWork' (zo heb ik het tenminste geïnterpreteerd). Niet een 'fast-food'- maar een 'fast-work'-etablisement. De bedoeling is dat je als werkloze bij één persoon meldt en vervolgens die persoon jou 'bedient'. Ze hebben drie hoofdmenu's. Het werkgelegenheidscentrum doet aan individuele trajectbegeleiding, cursussen, beroepskeuzetesten... dat soort dingen. Verder zijn ze op professionele wijze bezig een netwerk te organiseren opdat vraag en aanbod beter op elkaar zijn afgestemd. Ten slotte zetten ze samen met de bewonersorganisatie leertrajecten met baangarantie op. Cees van der Veur spreekt zich negatief uit over de rol van het RBA.

De ondernemingsraad van het RBA in Groningen ligt dwars. Volgens Van der Veur omdat ze bang zijn mee te werken aan hun eigen ondergang. Iemand uit het publiek vertelt dat ook in Rotterdam het RBA dwarsligt. Volgens de vrouw denkt het RBA het alleenrecht te hebben op arbeidsbemiddeling. GroenLinks kamerlid Rosenmøller zegt dat De Kamer daar veel aan kan doen: 'Drie jaar geleden was het slecht gesteld met de arbeidsbureaus en daarom zijn de werkloosheidsbureaus nu is het niet veel beter. Ondanks het feit dat de verantwoordelijkheid nu ook ligt bij de werknemers en werkgevers, in plaats van alleen bij de overheid.

'Privatiseren', zegt van der Veur stellig, 'afrekenen op output'. Een oudere in het publiek: 'Als er geen brood is, kan de bakker geen brood verkopen'. Volgens Van der Veur is dat nu niet het geval. Waar het volgens hem om gaat is dat de RBA's een gewillig oor hebben voor werklozen. Iemand uit het publiek: 'Alle partijen functioneren slecht!'. Een mevrouw: 'Er wordt voorbijgegaan aan de solidariteit die bestaat tussen werkenden en niet werkenden'. Rosenmøller speelt in op de opmerkingen uit het publiek door te zeggen dat de RBA's veel meer moeten samenwerken met andere organisaties zoals bijvoorbeeld de Sociale Dienst. Van der Veur: 'Zoals bij ons in Groningen. CDA-kamerlid Terpstra legt uit dat de Kamer 'niets kan doen aan de situatie in - bijvoorbeeld - Assen. 'Wij gaan er vanuit dat de gemeenten verantwoordelijk zijn. Bovendien kunnen zij het ook veel beter in de gaten houden.' PVDA-kamerlid Van Zijl relateert: 'Veranderingen hebben tijd nodig.'

Deltaplan

Jack Rijsdijk uit Rotterdam is al zijn hele leven lang van het spreekwoordelijke kastje naar de, even zo spreekwoordelijke, muur gestuurd en weerom. Zijn vraag - eigenlijk stelling: 'Als je weinig opleiding hebt kom je bij het RBA niet aan de bak. Ze bemiddelen alleen de goed bemiddelbaren.' Man in publiek: 'Ik heb een baan ge-

cregen dankzij Start uitzendbureau'. Van der Veur pleit hartstochtelijk voor een Deltaplan om de werkloosheidsgolf te keren. Grote werkloosheid ondermijnt de maatschappij. Vrouw in publiek: 'Ik ervaar het als een schande om werkloos te zijn. Bij de sociale dienst bijvoorbeeld. Daar word je verschrikkelijk slecht behandeld. Ze doen alsof je niet te vertrouwen bent. Sterker nog, door een eigen fout van de GSD sta ik op een zwarte lijst met fraudeurs. Mevrouw Harte uit Hoogwoud vertegenwoordigt de WAO-ers in de discussie. 'De WAO-ers ook', is haar reactie. 'Iedereen wordt over één kam geschoren.'

De heer Nijenmantingh uit Nijmegen vertelt hoe hij zijn eigen baan zelf heeft gecreëerd. Hij heeft zich sterk gemaakt voor het openhouden van het zwembad in de wijk Klarendal. Dat is uiteindelijk gelukt. Na een reorganisatie was er plaats voor drie banenpoolers waarvan hij er een was. Iemand uit Groningen ondersteunt zijn verhaal door een ervaring te delen over een wijkploeg waardoor ook enkele mensen aan de slag konden. Kamerlid Van Zijl vertelt dat er nu via de banenpool 20.000 mensen aan de slag zijn. De meesten daarvan zijn volgens hem gelukkig. Als het aan hem ligt komen er volgend jaar 10.000 banenpoolers bij. Als voorbeeld noemt hij onder andere: het verbeteren van de veiligheid in de tram.

Een heldere geest in het publiek: 'Dat werk word nu niet gedaan omdat alles wegbezuinigd is!' Van Zijl: 'U hebt gelijk. We moeten voorkomen dat dat meer gebeurt. Nijenmantingh: 'Je doet werk dat wegbezuinigd is. Het is een verkapt vorm van sociaal gedrag.' Van Zijl: 'U heeft er een baan door gekregen.' Nijenmantingh: 'En ik vind ook dat er meer geketen moet worden naar de individuele kant van de zaak. Waarom komt iemand in de banenpool terecht? Ikzelf bijvoorbeeld. Door persoonlijke omstandigheden kan ik gewoon niet alles.' De Rotterdammer Rijsdijk beticht Van Zijl van verkiezingspropaganda en maakt van de gelegenheid gebruik de status van de vrijwilliger nog eens onder de aandacht te brengen.

VVD'er Van Hooft meldt dat de eerste prioriteit is: mensen weer aan het werk helpen. De banenpool is wat hem betreft het begin. Via het instrument van de banenpool kun je volgens hem mensen weer echt aan het werk helpen. 'En', zegt hij, 'het is heel gemakkelijk om te zeggen: die banen zijn er niet'. Hij sluit zijn verhaal af met de opmerking dat er maar één plek is in Nederland waar het geld verdiend wordt (om de banenpoolers te betalen) en dat is het bedrijfsleven. Beerenhout speelt daar handig op in door Van Hooft te wijzen op het feit dat de overheid grotendeels houder is van de KLM. Steeds meer werk van de luchtvaartmaatschappij wordt in Azië verricht. Kan de overheid daar niets aan doen? van Hooft antwoordt dat dat gewoon een kwestie van overleven is. Als je je concurrentie niet voorblijft - en dat geldt voor alle bedrijven - ga je d'r uiteindelijk zelf aan. Meneer uit publiek: 'Ik loop al meer dan 25 jaar bij het GAK. Ik doe vrijwilligerswerk voor kinderen.' Me-

vrouw Dogan van een Turkse vrouwenvereniging uit Eindhoven vertelt hoe ze Turkse vrouwen weer aan een baan helpt. Het is voor hen moeilijker een baan te vinden, maar dankzij individuele trajectbegeleiding en een goed netwerk lukt het. Mevrouw Harte verwoordt vervolgens de mening van de WAO-ers. Ze is natuurlijk verdrietig enz. dat het allemaal zo heeft moeten lopen. Het komt er in feite op neer dat de WAO is afgeschaft en dat WAO-ers ook werk beneden hun niveau moeten kunnen doen. Het probleem is dan alleen: salariering. Mevrouw Jansen uit Den Helder neemt het op voor de vrijwilligers. Zij is van mening dat vrijwilligers nooit onbetaald bestaande functies mogen invullen. Beerenhout: de vrijwilliger krijgt een onkostenvergoeding die hij moet opgeven aan de belasting. Van Zijl: 'We moeten streven naar volledige werkgelegenheid. Misschien is dat wel niet haalbaar. Misschien kan de banenpool een instrument zijn om die gedachte

vorm te geven??? Ik ben er ook voor het vrijwilligerswerk een vaste plek te geven. Sommige mensen kun je gerust vrijstellen van sollicitatieplicht en opgaaf van onkostenvergoedingen. Paul Rosenmoller wil helemaal af van de idee: volledige werkgelegenheid. Een groot deel van de huidige werklozen zal nooit meer een baan krijgen. 'Laat die mensen in Godsnaam een keer met rust!' Een mevrouw uit het publiek kirt verguld: 'Dat klinkt als muziek in mijn oren.' Van Zijl benadrukt dat het accent altijd zal blijven liggen op 'gewoon' werk. In de blesuretijd staat een wat oudere man op en begint stotterend zijn verhaal. Na een paar zinnen komt 'ie een beetje los. Beerenhout laat hem zijn verhaal doen. Totdat de man begint over wie er 'bij ons' over de grenzen komen. Hij wordt door het voltallige publiek en het panel weggehoord.

Verslag eerste debat 'zeggenschap en verantwoordelijkheid'

Deetman: Dit zijn toch eigenlijk idiote problemen!

door Ilse Bos, journaliste

De twee Belgische cabaretiers die voor het begin van het debat over 'zeggenschap en verantwoordelijkheid' de zaal komen opwarmen zetten meteen de toon. Een wethouder wordt onder dwang van een bewoner de zaal ingesleurd; hij was liever achter zijn bureau gebleven, omdat hij zo bang is voor contact met gewone mensen. Zenuwachtig begint de wethouder een onbegrijpelijke toespraak van papier op te lezen. Al gauw grijpt de bewoner in: aan mooie woorden heeft hij niets, geld wil hij zien! De wethouder ziet zich gedwongen ter plekke zijn eigen portefeuille te overhandi-

gen aan deze wel zeer daadkrachtige bewoner. Het debat dat als onderwerp 'zeggenschap en verantwoordelijkheid' heeft meegekregen gaat in eerste instantie vooral over geld. Want, zo betoogt het merendeel van de bewoners dat achter de tafel heeft plaatsgenomen, burgers krijgen tegenwoordig wel veel verantwoordelijkheid toegeschoven, maar de overheid komt aanmerkelijk minder snel over de brug met het geld dat voor sociale vernieuwing nodig is. 'De rijksoverheid vernieuwt alleen in boekhoudkundig opzicht, en dat komt dus neer op verarming', klaagt Geert van Loveren, actief in het buurtbeheer in Nijmegen. 'De socia-

le vernieuwing wordt steeds verder uitgekleeft'. Mevrouw P. van Ginkel uit Den Haag valt Van Loveren bij. 'Nog voor de term sociale vernieuwing bestond waren bewoners actief om hun wijk te verbeteren. Sinds de invoering van de term hebben de bewoners wel steeds meer zeggenschap gekregen. En we hebben goede resultaten geboekt. Maar dit voorjaar kwam de gemeente Den Haag ineens met een bezuinigingsnota waaruit geen enkel respect voor het werk van de bewoners blijkt. 'Laat de overheid bij het toekennen van middelen nou eerst eens kijken naar de kwaliteit van de plannen

van bewoners', stelt de heer H. Claassen uit Oud-Charlois, Rotterdam voor. 'Er wordt altijd alleen gekeken hoe iets boekhoudkundig verantwoord kan worden. Als bewoners met plannen komen raken ze meteen in de bureaucratie verzeild.' Maar volgens de heer T. Winters uit het dorp Spier (gemeente Beilen) is sociale vernieuwing niet alleen een kwestie van geld. 'Het is vooral een andere manier van met elkaar omgaan. De overheid dropt nog teveel allerlei plannen zonder met de mensen te overleggen die daar de gevolgen van ondervinden.' Winters noemde het voorbeeld van natuurbeheerprojecten die in Drenthe worden doorgevoerd zonder dat de landbouwers iets gevraagd wordt.

Mevrouw I. van Buuren, actief in een bewonersgroep in Leiden, benadrukt echter toch weer het belang van het geld. 'De politiek heeft de laatste tijd wel geleerd om naar bewoners te luisteren. Maar de praktische voorzieningen ontbreken. Bij ons is pas nog de wijkagent wegbezuinigd. Als een wijkgroep iets besloten heeft duurt het heel lang voor er geld komt - en dan is het nog maar de vraag of het voldoende is.'

Tweede-Kamervoorzitter Deetman hoort de klachten met enige verbazing aan. Hij zegt allereerst dat het hem verheugt dat het Tweede-Kamergebouw met deze bewonersdag eindelijk is wat het altijd zou moeten zijn: het dorps-huis van Nederland.

'Het zou toch eigenlijk voor burgers niet zo moeilijk moeten zijn om met de overheid in gesprek te komen', zegt de voorzitter. En ook voor de andere klachten van de bewoners zou volgens Deetman makkelijk een oplossing gevonden kunnen worden. 'Dit zijn toch eigenlijk idiote problemen.' Deetman benadrukt het belang van bestuurlijke vernieuwing: hij maakt zich zorgen over het functioneren van de overheid. 'De afstand tussen burger en overheid moet kleiner. Er moet meer verantwoordelijkheid komen, dicht bij de burgers.'

Tweede-Kamerlid Jeltje van Nieuwenhoven van de PvdA stelt daarop dat 'de verantwoordelijkheid

wel naar de burgers is geschoven, maar de zeggenschap nog niet. Daaraan moet nog wel iets gedaan worden.' Aan mevrouw van Ginkel belooft Van Nieuwenhoven dat ze eens zal gaan bepraten met haar PvdA-collega's in Den Haag, of die bezuinigingen op sociale vernieuwing nu echt nodig zijn.

Mevr. M. Kamp, kamerlid voor de VVD, neemt daarop het woord. Ze zegt het als liberaal te betrouwen dat er nog steeds teveel door de rijksoverheid wordt geregeld.

'Niet iedere gemeente is gelijk. Dat moeten we accepteren. Decentralisatie moet nog verder doorgevoerd worden, dan is er per gemeente ook meer geld beschikbaar voor wat men daar echt belangrijk vindt.'

SGP-kamerlid B. van der Vlies brengt de opvatting naar voren dat sociale vernieuwing vooral een kwestie is van mentaliteitsverandering. 'Minder regels, meer ruimte voor initiatief.' Ook hij zegt wel eens zorgen te hebben over de continuïteit van de sociale vernieuwing, maar toch vindt hij bezuinigingsoperaties nodig. 'Al is dat nog zo frustrerend: we hebben nu eenmaal uit de krapte te verdelen. Ook bij sociale vernieuwing moeten we goed kijken hoe we waar voor ons geld krijgen.'

De zaal begint zich op dat moment te roeren. 'Hoe doet u dat in uw eigen gemeente?', wordt geroepen door iemand die klaarblijkelijk niet erg gelukkig is met de bezuinigingsboodschap van Van der Vlies. 'U bent toch niet alleen kamerlid, maar ook bewoner?' Van der Vlies zegt daarop zich gelukkig te achten dat hij in een kleine gemeente woont. 'De lijnen zijn daar erg kort.'

Ina Brouwer, kamerlid namens Groen Links, voert aan dat de kloof tussen burgers en bestuur niet alleen te wijten is aan de kamerleden. 'Er zijn heel veel mensen niet meer lid van een politieke partij. We zitten met z'n allen in dezelfde politieke cultuur. We moeten op zoek naar een nieuwe samenlevingsvorm tussen burgers en politiek. De politiek moet daarvoor dingen los kunnen laten, en dat levert een hoop

spanning op.'

De mensen die namens bewonersorganisaties achter de tafel hebben plaatsgenomen brengen het gesprek na deze mooie woorden weer terug op de harde praktijk. H. Claassen uit Rotterdam: 'We hadden als bewoners een budget van 15000,- nodig voor verkeersbelemmerende maatregelen in de straat. De gemeente had twee jaar nodig om daarover te beslissen. Als we naar de uren kijken die in de procedure zijn gaan zitten hebben die verkeersdrempels een ton gekost.'

P. van Ginkel uit Den Haag: 'Bezuinigingen zouden misschien niet zo erg zijn, als de gemeente maar met de bewoners zou overleggen waarop bezuinigd moet worden. Maar daarbij hoeven de burgers blijkbaar niet betrokken te worden.' Het kan ook anders, reageert VVD-kamerlid Kamp. Dat heeft ze zelf gezien bij een werkbezoek in Deventer. 'Daar zijn wijkwethouders en wijkambtenaren die heel goed de wensen van de wijk inventariseren. Op die manier wordt niet over de hoofden van de wijkbewoners beslist. Een mevrouw uit Deventer die in de zaal zit voelt zich nu geroepen te reageren. 'Ja, nu het geld op is worden burgers ineens belangrijk gevonden.' Ze oogst applaus. 'In Deventer mag je dan wethouders per wijk hebben, ook hem kan ik niet aan het verstand brengen dat sociale vernieuwing niet lukt als er geen geld meer is voor jongerenwerk, en als de wijkagenten verdwijnen.'

Kamerlid Jeltje van Nieuwenhoven brengt de discussie weer af van het geld door op te merken dat goed luisteren naar buurtbewoners niets met geld te maken heeft, maar wel veel kan helpen. Deetman valt haar bij. 'Heel veel ellende zit in de regelgeving. Den Haag heeft er nog teveel moeite mee zeggenschap en verantwoordelijkheid uit handen te geven. Er worden altijd weer ingewikkelde dingen bedacht om toch een vinger in de pap te kunnen houden.' Hierop loopt een bekende Nederlander uit de Bijlmermeer naar de interruptiemicrofoon: publiciste

Bernadette de Wit. Ze lanceert ter plekke een tamelijk uitgebreid plan om de politiek dichter bij de burger te brengen. De burger mag nu één keer per vier jaar stemmen en moet verder zijn mond houden. In plaats daarvan zou elke lokale partij verplicht moeten zijn minstens één lokaal thema in zijn verkie-

zingsprogramma op te nemen. Verder zouden volgens De Wit gemeentendeelraadsleden zich moeten verplichten de burgers overvante voren vastgestelde punten per referendum te raadplegen. Zowordt de burger van politiek consument tot politiek producent, aldus De Wit. De kamerleden achter de tafel lijken niet veel in het plan te zien.

'Laten we nu niet weer vanuit Den Haag nieuwe voorwaarden gaan formuleren voor de gemeentepolitiek,' zegt Deetman. Brouwer valt hem bij: 'Laten we eerst eens in het land gaan kijken, waar sociale vernieuwing werkt. Daarna kunnen we altijd nog landelijke regeltjes gaan stellen.'

Opbouwwerk en lokale omroep

Een wandeling door de literatuur

door Gui van Haaijdonk, onderzoeker Verwey-Jonker Instituut

 Harry Jansen/Fred Stafleu
Opbouw-cahier 1
Gradus Hendriksstichting,
Den Haag, 1993.

Voor iemand die zo'n tien jaar geleden zowel plaatselijk als landelijk bij ontwikkelingen rond lokale omroep betrokken was, is het lezen van deze wandeling door de literatuur een vreemde gewaarwording. De schets van Jansen en Stafleu stemt wat mij betreft tot nostalgie en nuchterheid.

Dit veertig pagina's tellend cahier bevat een bondige samenvatting van twintig jaar denken over lokale omroep. In dat denken over heeft de relatie met opbouwwerk en samenlevingsopbouw er van begin af aan gelegen, doordat op gezette tijden termen als toegankelijkheid (access) en sociale actie in discussies opdoken. Grofweg getypeerd was lokale omroep een veld, waarop etherpiraten, journalisten en wereldverbeteraars met elkaar de degens kruisten. Ze deden dat meer of minder bevolgen en met meer of minder overtuigende argumenten. Tot zover de nostalgie.

Anno 1993 is lokale omroep al lang geen medium meer, waar bevolkingsinitiatief een warm onthaal vindt. In trendonderzoek dat ik in 1990 en 1993 heb verricht heb ik daarvoor maar weinig aanwijzingen

gevonden. Als er op dit vlak echt wat aan de hand zou zijn in Nederland, dan zouden opbouwwerkers dat toch op een of andere manier moeten signaleren. Lokale televisie is behalve voor de grote stad te duur gebleken en de vluchtigheid van een medium als lokale radio maakt van elke mogelijke inbreng van onderop bij voorbaat een lichte bries. Tot zover de nuchterheid. Het is echter bij lezing van dit cahier niet allemaal somberheid, wat de klok slaat, want waar het over opbouwwerk en lokale omroep gaat, houden Jansen en Stafleu ons het motto voor dat lokale omroep een medium is, waar je je mee kunt bemoeien en dat een heleboel mensen zich daar nog steeds niet van bewust zijn. Ze halen ook met instemming het adagium van Jan Bierhoff aan van 'veel proberen en het aardige behouden'. In een nawoord staat een korte samenvatting van de WVC-notitie over lokale en regionale omroep, die mevrouw d'Ancona medio 1993 naar de Tweede Kamer zond. We kunnen aan de hand daarvan nagaan, wat de perspectieven zijn voor bemoeienis van onderop en voor probeersels met behoud van het aardige. De minister houdt lokale omroepen de mogelijkheid voor te participeren in de gewestelijke omroep, inclusief etherzendtijd, omroepmiddelen en reclamezendtijd. Berichtgeving via de kabel zou daarmee vanwege de

kosten praktisch van de baan zijn. Dit voor wat lokale radio betreft. Van lokale televisie is in dit verhaal met uitzondering van enig grootstedelijk aanbod evenmin sprake. Toch zie ik wel eens een televisieprogramma van de Friese omroep. De rest van Nederland mag daar geheel ongevraagd van meegenieten. Waar blijven de overige provinciale televisieprogramma's? Zou, de gedachtenlijn van de minister volgend, lokale televisie daar geen aansluiting bij kunnen vinden?

Deze wandeling door de literatuur houdt het vuurtje van opbouwwerk en lokale omroep brandend. Dat is goed. Een verademing temidden van rituele debatten over commercie en publiek omroepbestel. Het geldverslindende omroepbedrijf in Nederland draaft maar door. Is het leveel gevraagd, dat mensen er met behulp van een paar centen zelf ook een beetje aardigheid in gaan krijgen? Of is voor kijkend en luisterend Nederland slechts de rol van klapvee bij spelletjes en quizzen weggelegd?

Bewonersdag groot succes, hoe verder?

door Henk Cornelissen, LSA

De bewonersdag van 6 november jl. was de vijfde landelijke bewonersdag in successie, en tot nu toe - zowel naar bezoekersaantallen als inhoud - de meest succesvolle. Dat sociale vernieuwing voorzover het bewoners betreft, niet te stoppen of te stuiten is werd iedereen snel duidelijk. Dat ook kamerleden en bewindslieden deze manier van de dialoog en het contact met mensen aangaan, die voor hen zo vaak in de Kamer in theoretische zin het onderwerp van de discussie vormen, konden waarderen is door het LSA na afloop uit de reacties geconstateerd.

Er is dus alles voor te zeggen om hiermee door te gaan en de volgende bewonersdag te plannen. Die komt er ook, maar anders. Essentieel voor deze dagen is het informele contact tussen bewoners onderling en de aandacht van de politiek voor de problemen en successen die bij de uitvoering van sociale vernieuwing naar voren komen. Tijdens de discussies tussen kamerleden en bewoners op de laatste bewonersdag is getracht de praktische gevolgen van allerlei landelijke overheidsmaatregelen en -beleid naar voren te brengen met de bedoeling knelpunten op de politieke agenda te plaatsen en successen te prolongeren en elders toepasbaar te maken. Ook de meer abstracte elementen van sociale vernieuwing als mentaliteitsverandering en maatschappelijke verantwoordelijkheid kwamen aan de orde. Je zou kunnen zeggen dat op 6 november een begin gemaakt is met het geven van de voor sociale vernieuwing zo noodzakelijke 'feedback' uit de praktijk.

Zoals zo vaak echter met dit soort dagen dreigt iedereen daarna weer over te gaan tot de orde van de dag en loop je de kans dat bij een volgende gelegenheid dezelfde problemen weer besproken worden. Er van uit gaande dat de hardnekkige maatschappelijke problematiek in achterstandswijken waarvoor sociale vernieuwing als beleid oplossingen moet bieden, de aandacht van iedereen blijft vragen, wil het LSA in 1994 trachten de dialoog tussen bewoners en landelijke politiek te verdiepen. In '94 zijn er zowel lokale als landelijke verkiezingen. Alle

politieke partijen zijn druk aan het vernieuwen, dit zal per saldo een groot aantal nieuwe gezichten opleveren. Het LSA is bezig een groot voorstel uit te werken dat is gebaseerd op ervaringen met een Europees uitwisselingsprogramma tussen 25 steden dat ook door het LSA werd geleid (Quartiers en Crise). 15 Steden in Nederland kiezen een wijk uit hun stad waar sociale vernieuwing in uitvoering is. Er moet zoveel mogelijk sprake zijn van een integrale aanpak. In de tweede helft van 1994 en de eerste helft van 1995, wordt in elke wijk een werkbezoek georganiseerd van drie dagen voor een delegatie van 10 personen bestaande uit bewoners, kamerleden, raadsleden en beroepskrachten. De delegatieleden worden allen - behalve de kamerleden - geselecteerd uit de deelnemende steden.

Elk werkbezoek heeft een aantal vaste programma-onderdelen zoals:

- een presentatie door bewoners en gemeente en overige betrokkenen van wat er in de betreffende wijk aan de hand is en hoe men de situatie tracht te verbeteren.
- een aantal bezoeken aan de verschillende projecten in de wijk of instellingen die een rol spelen bij de uitvoering van sociale vernieuwing. Er zal voldoende tijd voor informele gesprekken met betrokkenen zijn.
- een afsluitende bijeenkomst waar de bezoekende delegatie haar bevindingen presenteert en bespreekt met betrokken bewoners uit de wijk en vertegenwoordigers van de betreffende gemeente (ambtelijk en politiek).

Elk delegatielid kiest aan het begin van het bezoek een specifiek onderwerp waarover hij/zij in de slotbijeenkomst moet rapporteren. Dit betreft onderwerpen zoals de rol en betrokkenheid van bewoners, de relatie tussen allochtonen en autochtonen, samenwerking tussen betrokken instanties, het gebruik van beschikbare regelgeving rond werkgelegenheid etc. Elk werkbezoek wordt begeleid door een onderzoeker die de belangrijkste bevindingen, knelpunten successen en mislukkingen in een verslag vast-

legt. Dit materiaal is de basis voor een eindverslag. Na afloop van deze reeks van 15 werkbezoeken wordt in de tweede helft van 1995 een landelijke bewonersdag georganiseerd waar de resultaten, conclusies en aanbevelingen van dit eindverslag aan de orde komen. Het mes snijdt bij een dergelijke combinatie van (actie-)onderzoek, training, en informatie-uitwisseling aan vele kanten:

- De deelnemers aan de werkbezoeken uit de 15 steden kunnen op een zeer intensieve manier kennis nemen van de praktijk in andere steden.
- De deelnemende kamerleden kunnen hun kennis en inzicht over de complexe problematiek van achterstanden uitbreiden en worden geconfronteerd met de consequenties van beleid in de praktijk.
- De praktijk in 15 steden wordt als het ware getoetst en bekritiseerd door collega-'deskundigen' uit andere steden.
- Het eindverslag van een dergelijke operatie geeft een goed overzicht over de praktijk van sociale vernieuwing, en kan bij evaluatie en onderzoek gebruikt worden in de andere steden.
- Een volgende landelijke bewonersdag wint aan inhoud en kwaliteit.
- De voorbereiding voor deze operatie is in gang gezet, de bewonersorganisaties die betrokken waren bij de voorbereiding van de laatste bewonersdag zullen hierover rechtstreeks geïnformeerd worden.

Bij het overlijden van Mevrouw

C.I. Dales

Minister van Binnenlandse Zaken en Sociale Vernieuwing

Op de Landelijke Bewonersdag - die door het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA) onlangs in het Tweede Kamer-gebouw werd gehouden - was Minister Dales nog zeer aanwezig. In die toen nogal luidruchtige "markt-omgeving" hield zij de slot-toespraak, als het ware vanaf de zeepkist.

Nu, toch nog maar een prille zesti-ger zijnde, is zij in één klap weg, overleden.

Ook in haar manier van afscheid nemen bleek Minister Dales abrupt en eigenzinnig. Hoewel een plotselinge hartstilstand natuurlijk geen keuze kan zijn. Maar het onverwachte en abrupte is meer in haar lijn dan een "na geduldig gedragen lijden....."

Wat vaststaat is dat Minister Dales zeer sociaal en religieus-socialistisch geïnspireerd was; en wars van status quo.

Als staatssecretaris van SoZaWe (in het kort bestaande kabinet van Van Agt/Den Uyl) stond zij voor ingrijpende wijzigingen in het sociale zekerheidsstelsel, die - indien toen ingevoerd - veel menselijk en politiek leed hadden kunnen beperken. Het door haar gelanceerde "twee-trajecten-stelsel" - had mits in die periode ingevoerd - b.v. de slepende WAO-tragedie gerelativeerd. Het is dan ook geen toeval dat Minister Dales, gehoord door de Parlementaire enquête-commissie, zeer uitvoer tegen de belangenverstrengeling van de werkgevers - en werknemers-organisaties.

Zij was niet alleen wars van het corporatisme, maar ook van het mediagedoe; van het gelikte "zo-spielen-we-het-spel-toch?"

Het heeft het Haags journaal behoorlijk verward; dat overslaan van het gelikte dichtsmeer- en pleisterwerk.

Juist dat onbekommerd voorbijgaan aan alle tussenliggende brood-eters sprak veel mensen bijzonder aan. Er zijn beschouwingen geweest waarin het optreden van Minister Dales als tóch populistisch en simplistisch werd benoemd.

Het is zeer betwifelbaar of dat beeld klopt. Is het niet eerder zo dat (hoe ingewikkeld veel dingen ook zijn) er inderdaad sprake is van veel overmatige bureaucratie en media-cratie?

En dan is het tegenkomen van een Minister die een hele hoop over slaat alleen maar verfrissend.

Mevrouw Dales was ook de Minister van de Sociale Vernieuwing. Zij heeft zich daar zeker voor ingespannen. Maar gegeven de randvoorwaarden waaronder het kabinet opereerde, viel hiervan maar in zeer beperkte zin wat te maken. Veeleer was het tegendeel waar: op tal van essentiële fronten werd het dagelijks leven van zeer veel mensen aangetast door allerlei maatregelen.

De Sociale Vernieuwings formule bleef daardoor te zeer hangen Of Dales dat zo gewild heeft? Natuurlijk niet, compassie-vol als zij was, voelde zij zich thuis bij het adagium "de onderkant optillen". Maar ook - en dan hebben we écht iets te pakken van Minister Dales,

zij doorzag het corporatisme; zij doorzag de bureaucratie; zij doorzag de medi makers, maar zij doorzag ook de gewone man en vrouw. Dales wist dat op alle niveaus "keizers zonder kleren" rondlopen; en terecht had ze daar geen compassie mee.

Vast staat dat het thema van deze MO/Samenlevingsopbouw veel weergeeft van wat Minister Dales van waarde vond.

Zij mag rusten. Wij gaan door en nemen haar onverstoortbaarheid in het streven naar een actieve democratie en rechtvaardige herverdeling mee.

Redactie MO/Samenlevingsopbouw.

Slottoespraak

Landelijke Bewonersdag Sociale Vernieuwing 1993

door mevrouw C. I. Dales, minister van Binnenlandse Zaken

Mensen,

Over sociale vernieuwing kun je zingen. Zegt dat niet genoeg? Commercieel misschien niet interessant genoeg om ermee "met stip" de "Top 50" binnen te komen, maar u en ik weten wel beter. Sociale Vernieuwing is van ons. U en ik weten wat het inhoudt, wat de waarde ervan is. Dat pakt niemand ons af. Aan u, en aan al die andere mensen die met de mouwen opgestroopt "sociale vernieuwing" in de praktijk brengen, hoeven ze niet meer te vertellen. U neemt zelf het heft in handen. Gelijk heeft u: niet denken maar doen. Prima. Ik kan het met u over uw stad, uw dorp, uw wijk hebben. Waar het allemaal gebeurt. Over uw gemeente, waarvan de bestuurders samen met u heel concreet aan het werk zijn. Misschien kom ik dan ook nog toe aan wat het rijk doet, we zien wel.

Vrij zijn

"Stadslicht maakt vrij". Het is een oud gezegde. We moeten er alles aan doen om te voorkomen dat dit gezegde zijn waarde verliest. Vrijuit kunnen ademen in de stad is namelijk geen vanzelfsprekendheid meer. En dat bedoel ik in meerdere opzichten. Vandaag de dag is het niet alle stadsbewoners gegeven om zich in gelijke mate vrijelijk te kunnen ontplooiën. Velen kost het al genoeg moeite om hun hoofd boven water te houden. Zij zijn niet eens bij machte om te kunnen genieten van alles wat de stad te bieden heeft om het leven extra aangenaam te maken. De stad biedt werk, maar zeker niet voor al zijn burgers. De stad biedt onderwijs, maar van een leien dakje gaat dat in de steden zeker niet. De stad biedt huisvesting, maar ook daar schort nog het nodige aan. De stad biedt cultuur, maar lang niet voor iedereen bereikbaar. Kortom, de stad heeft veel te bieden, maar daarmee is niet gezegd dat dat alles ook iedereen in de stad in de schoot valt. In de stad kan het voorkomen dat bewoners, die hemelsbreed nog geen 100 meter van elkaar af wonen, "hun" stad wel met hemelsbreed verschil wat hun levenssituatie betreft bewonen. En

dat kan steden gigantisch onder spanning zetten. Steden zijn de kernen van onze samenleving. Die functie kan in gevaar komen als we niet oppassen.

Vitaliteit en dynamiek

Als steden, dorpen en wijken vitaliteit en dynamiek missen, dan is er heel wat mis. Het zou kunnen betekenen dat we in Nederland niet alleen tweedeling in de steden krijgen, maar ook nog eens twee soorten steden: steden met een goed en steden met een slecht imago. In een klein land als Nederland mag dat niet gebeuren. Moeten we optimistisch of pessimistisch zijn over de toekomst van onze steden? Je zou daar wat gemengde gevoelens over kunnen hebben. Steden en hun omliggende gemeenten groeien naar elkaar toe. Letterlijk, want bijvoorbeeld Den Haag en Voorburg lopen zo in elkaar over. Figuurlijk ook, want bestuurlijke grenzen vervagen. Er is sprake van een groeiende samenbinding van stad en ommeland. Dat kan ertoe leiden dat lusten en lasten meer gespreid gaan worden. Het zal betekenen dat de centrumstad zelf ruimer adem kan halen. Het kost tijd om daarvan ook het daadwerkelijk profijt zichtbaar te krijgen, maar het begin is er.

Samen beheren

Ik zie ook dat steeds meer partijen met elkaar de zorg en verantwoordelijkheid delen voor het beheer van hun gezamenlijk domein. Dat is een kwestie van wennen, maar ook hier wordt duidelijk dat het bestuur van de stad in zijn beheerstaak er niet meer alleen voor staat. Daar staat tegenover, toch nog, het feit dat in delen van de steden problemen zich blijven ophopen. Daar hebben burgers niet alleen hun handen vol aan hun eigen problemen maar krijgen ze ook nog eens - soms met bakken vol - problemen over zich heen die anderen veroorzaken: drugsoverlast, discriminatie, verloedering van de buurt, en zeker ook niet te vergeten: bureaucratie. Die mensen mogen we niet in de kou laten staan. Met gezamenlijke inzet hoeft dat ook niet te gebeu-

ren. En u bewijst dat. Het zijn ook juist burgers die zelf initiatieven nemen, zelf aan de bel trekken, om hun directe leefomgeving weer de moeite waard te maken. En het stadsbestuur weet daarop in te spelen, ondersteunt waar nodig, stimuleert, brengt partijen bij elkaar. Gemengde gevoelens dus. We moeten ons zorgen blijven maken. We hebben nog heel wat voor de boeg. Maar blijven zingen!!

Initiatieven

Bestuurders van de stad reageren op acties, ideeën, voorstellen van burgers. Bestuurders worden uitgedaagd om achter hun bureau vandaan te komen. Het kost moeite, is wennen, maar ik zie het om me heen gebeuren. En zo hoort het, want anders slaag je er niet in de functies die de gemeente heeft waar te maken. Om welke functies, welke belangrijke kenmerken gaat het dan. Vijf stuks:

- platformfunctie
- de functie van dienstverlener
- gezagsdrager
- bestuurlijke partner
- innovatieve functie.

Laat ik er wat beelden bij geven. De gemeente brengt verschillende partijen - burger, middenveld en de private sector - op een onderwerp bij elkaar om een optimale aanpak van een probleem van de grond te krijgen. Ik hoef u dat niet nog meer uit te leggen, want u merkt dat al. Dienstverlening. Als ik u het begrip "lokettenleed" noem, dan weten we denk ik goed waar we het over hebben. Gemeenten werken er hard aan om deze functie te verbeteren. De gemeente als gezagsdrager. Laten we dat maar de functie van politie-agent noemen: de zorg voor veiligheid, naleving van afspraken die we met elkaar gemaakt hebben, bescherming van burgers. Bestuurlijke partner? Gemeenten zijn partners van het rijk en de provincie. Bepaalde taken kunnen alleen in samenwerking uitgevoerd worden. Dat kan overigens ook betekenen dat gemeenten als belangengrabbager voor haar burgers opereert richting andere besturen. En tot slot de innovatieve functie. Het gemeentebestuur staat het dichtst bij de bur-

ger, dat moet ook. Dat is dan ook de beste positie om nieuwe ideeën te ontwikkelen, uit te proberen, om problemen aan te pakken. Problemen die soms heel hardnekkig blijven doorzetten omdat gedacht wordt dat je ze met oude methoden kunt oplossen. Vijf functies, dames en heren, die, als ze goed worden uitgevoerd, aan de relatie tussen burgers en hun bestuur een nieuwe inhoud geven. Functies die garant staan voor twee-richtings verkeer, die er voor zorgen dat naar elkaar geluisterd wordt. Als gemeentebestuurders naar die functies handelen, dan gaat niet meer op wat burgemeester Van Thijn eens heeft gezegd, namelijk dat er in Nederland mompelend bestuurd wordt.

"Praat eens goed met elkander; ik weet dat het anders kan. Dat spaart sociale recherche en geeft weer speek in de pan"

Zo maar een van de coupletten die vandaag gezongen zijn. Maar veelzeggend. Weet u, over sociale vernieuwing kunnen we met elkaar filosoferen. We kunnen er nota's over schrijven, vele vergaderingen aan wijden. Nee dus, sociale vernieuwing is doen, handen uit de mouwen, zweet op je voorhoofd. Sociale vernieuwing is anders met elkaar omgaan, open en direct. Samen, zelf verantwoordelijkheid nemen. Besturen dwingen - ook de rijksoverheid - om te luisteren, partij te kiezen, niet tegenover, maar naast en achter de burger staan, eigen regels en belangen opzij durven zetten. En dan ook niet problemen in stukjes hakken, die stukjes op afzonderlijke bordjes leggen en dan maar afwachten hoe ieder met zijn deeloplossing komt. Want dan zal er weer vergaderd moeten worden om die deeloplossingen op elkaar kort te sluiten. Kortom, wat we al te lang gedaan hebben. Nee, zaken onorthodox aanpakken. Alleen zo kunnen we de zeer hardnekkige problemen te lijf gaan.

Resultaat? Nou en of, zoals we vandaag horen en zien. Wat is er niet allemaal in beweging gezet!! Rond arbeid en scholing, wijkbeheer, welzijn en zorg. De "zingende banenpooler" heeft het ons op zijn manier laten weten. En we zien hier om ons heen. Veel projecten gaan over de verbetering

van de dagelijkse leefomgeving. De onderwerpen "veiligheid" en "vuiligheid" kort gezegd. En wat mij opvalt, is dat bewoners daarbij op een nieuwe manier betrokken zijn. Bewoners hebben veelal een belangrijke en verantwoordelijke rol toegedeeld gekregen. Burgers worden aangesproken op hun verantwoordelijkheden. Budgetten worden gedecentraliseerd naar wijken, gemeentelijke diensten stellen zich ook werkelijk als dienstverleners op, en - eigenlijk op de eerste plaats - bewoners investeren samen in hun wijk of straat. Succesjes om trots op te zijn. Kleine succesjes en grote successen. Honderden inmiddels, zoals de projectenbanken bewijzen.

Dan toch ook nog enkele opmerkingen over de rol van het rijk. Burgers en gemeentebestuurders gaan anders met elkaar om. Burgers verwachten dat ook van hun bestuurders. Nu zijn de gemeentebestuurders de voorposten van de overheid. Eerder had ik het over de partner-functie van de gemeente. Zoals de burger van zijn gemeente ondersteuning, vertrouwen, goede dienstverlening en bescherming verwacht, zo geldt dat ook in het verkeer tussen gemeentelijke overheden en het rijk.

Gemeenten verwachten van de rijksoverheid dat zij worden ondersteund om die vijf functies die ik genoemd heb te kunnen waarmaken. Wat betekent dat voor het rijk? In de allereerste plaats niet denken dat je vanuit Den Haag alles wel kunt regelen en de problemen in het land kunt oplossen. Dat vergt een andere denk-houding, vereist een andere instelling van het rijk. Daar wordt aan gewerkt, neemt u dat van me aan. In de tweede plaats. Geen woorden maar daden!! Dus de gemeenten instrumenten geven om meer verantwoordelijkheden te kunnen nemen en deze dan ook te kunnen waarmaken richting de burger. Bestuurlijke instrumenten, financiële instrumenten. De "gouden koorden" laten vieren. Regels afschaffen. In de derde plaats. De gemeente ontlasten van werk dat zoveel tijd en energie kost dat het werk dat bij die vijf kernfuncties voort vaak maar half gedaan kan worden. Dat betekent dus taken en bevoegdheden anders verdelen, bijvoorbeeld zoals nu gebeurt door sterke regiobesturen te maken.

"Faciliteren" houdt dus in dat het rijk voorwaardenstellend opereert, zodat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om te werken aan oplossingen op maat. Daarom dus Tijdelijke Wet stimulering sociaal vernieuwing die op 1 januari 1994 in werking treedt.

Tenslotte

Ik heb u laten zien dat sociale vernieuwing een enorme omwenteling vraagt in het denken en doen van de overheid, van maatschappelijke organisaties en van burgers. Ik heb ook duidelijk gemaakt dat ik vind dat deze omwenteling van het allergruotste belang is, om problemen effectief te lijf te kunnen gaan, en om de betrokkenheid van burgers bij hun bestuur te waarborgen. Om deze ontwikkelingen gaande te houden blijft de inspanning van iedereen nodig.

Ik wil eindigen met een goede raad. Eerst voor de hier aanwezige politici, en dat geldt natuurlijk ook voor ambtenaren, die op rijksniveau het beleid maken. Wanneer mensen ergens in het land nieuwe oplossingen voor problemen trachten te vinden, probeer dan uw eerste reactie - "Kan dit eigenlijk wel?" - te onderdrukken. Kijk naar het concrete probleem en de mensen waar het om gaat, en overweeg dan of en op welke manier u zulke oplossingen kunt ondersteunen. En dan mijn raad aan de bewoners. U bent als georganiseerde bewoners al lang bezig met zelf keuzes te maken over uw leefomgeving. Uw gemeente heeft met sociale vernieuwing meer ruimte gekregen om daarop in te spelen. Ik hoop en verwacht dat u, bewoners, uw gemeente op die verantwoordelijkheid zult blijven aanspreken. Want om u gaat het tenslotte. U bent de motor die de vernieuwing op lokaal niveau op toeren kan houden. Door te blijven uitdagen, door bestuurders op hun verantwoordelijkheden te blijven aanspreken, door geen genoeg te nemen met doodoeners. "Het uithoudingsvermogen van bewoners is groter dan dat van de politiek". De voorzitter van het LSA heeft het treffend gezegd. Daar valt niets meer aan toe te voegen. (toespraak van 6 november j.l.)

□

mo w 4 Pi

Algemeen Dagblad

KAMER: MENSEN NIET NA 4 JAAR UIT BANENPOOL ZETTEN

Van de politieke redactie
8-11-1993

Den Haag - Het kabinetsplan om mensen na vier jaar uit de banenpools te zetten, stuit op bezwaren in de Tweede Kamer. "Dit is slecht", aldus PvdA'er Van Zijl tijdens een landelijke bijeenkomst over sociale vernieuwing. Ook Terpstra (CDA) en Van Hoof (VVD) uiten ernstige bedenkingen.

Tot dusver kunnen werklozen die nauwelijks kans hebben op een "echte" baan, onbeperkt in de banenpool blijven. Ze doen bij onder meer gemeenten en ziekenhuizen eenvoudige werkzaamheden die anders zouden blijven liggen. Zo'n 20.000 van de 75.000 langdurig werklozen zijn via een banenpool aan de slag.

Twee procent

Dat is te weinig, vindt minister

De Vries (sociale zaken en werkgelegenheid). Hij voelt echter weinig voor een flinke uitbreiding van het aantal plaatsen in de banenpools. Doorstroming biedt op dit moment nauwelijks soelaas: slechts twee procent van de banenpoolers vindt normaal werk. De Vries wil die doorstroming nu vergroten. Om dat te bereiken wil hij overheidinstellingen die een banenpooler in dienst nemen, gedurende die vier jaar een loonkostensubsidie geven. Daarvoor trekt hij een bedrag uit dat oploopt tot 35 miljoen gulden in 1997.

Banenpoolers die op deze manier niet aan de slag kunnen worden geholpen, zijn echter gedoemd met een uitkering thuis te zitten, tenzij de gemeente besluit hun verblijf in de banenpool te verlengen.

Vergroten

Van Zijl vindt dat het geld dat De Vries aan loonkostensubsidies wil besteden, beter kan worden gebruikt om het aantal plaatsen in banenpools te vergroten: "We moeten er 10.000 bij hebben."

Voorzitter J. Bugter van het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA) maakt zich grote zorgen over de plannen van De Vries. Hij voorziet dat het bij mensen die erop hadden gerekend dat ze in de banenpools aan de slag konden blijven, hard zal aankomen wanneer ze worden "teruggestuurd naar achter de geraniums". Hij vindt het op zichzelf een loffelijk streven meer banenpoolers aan een reguliere arbeidsplaats te helpen, "maar een landelijke regeling zoals De Vries wil, moet er zeker niet komen".

de Volkskrant

TWEEDE KAMER WIL BANEN-POOLERS NIET OP STRAAT ZETTEN

De Volkskrant 08-11-1993

Van onze verslaggever

Een meerderheid van de Tweede Kamer vindt dat de mensen die nu in de banenpool werken, niet meer op straat kunnen worden gezet. De Kamer gaat daarbij in tegen de wens van minister De Vries van Sociale Zaken.

De Vries wil het werken in de banenpool beperken tot vier jaar. Hij wil bevorderen dat mensen vanuit de pool doorstromen naar gewone banen. De PvdA en de VVD zijn tegen de beperking van de tijdsduur

van de huidige banenpoolers. Het CDA heeft nog geen definitief oordeel, maar fractielid Terpstra liet weten dat ook hij geen voorstander is van het idee.

De Kamer vindt dat je niet eerst kansloze werklozen blij kunt maken met een plaats in de banenpool om hen daarna weer te ontslaan.

De banenpool is bedoeld voor langdurig werklozen die weinig of geen uitzicht hebben op een baan. Zij verrichten, tegen het minimumloon, maatschappelijk nuttig werk dat anders niet gedaan zou worden bij gemeente, instellingen, scholen en ziekenhuizen. Een arbeidsplek in de ba-

nenpool is nu van onbeperkte duur.

Op dit moment werken er zeventienduizend mensen via de banenpool. Het PvdA-kamerlid Van Zijl wil dat uitbreiden met tienduizend arbeidsplaatsen. Vrijdag drongen de vier grote gemeenten eveneens aan op een forse vermeerdering van het aantal banenpoolers. Zij vinden dat de toenemende werkloosheid het uitzicht op een gewone baan voor de banenpoolers alleen maar kleiner maakt.

Landelijke wetten en regels werken plaatselijke sociale vernieuwing tegen

De Volkskrant 08-11-1993

Van onze verslaggeverster Ineke Jungschleger

Wijkwacht en conciërges veranderen oude wijken

Uit het hele land waren bewoners naar de Tweede Kamer gekomen om verslag te doen van de geslaagde sociale vernieuwing in hun buurten. En om felle kritiek te leveren op ministers en kamerleden: te veel subsidiepoten, te veel regels.

Wat verbeter je met twintigduizend gulden per jaar in een oude wijk? Djoke de Jong, directeur van de basisschool in Sperkhem-Tuindorp (Sneek) somt op: een conciërges en een maatschappelijk werker voor de school, een service-centrum met een wijk-conciërges en een groenploeg. "En er komen ook wijkwachters."

De bouwkeet op wielen, waarmee de wijkwerkgroep "Sociale Vernieuwing" door Sperkhem-Tuindorp trok, stond zaterdag voor het gebouw van de Tweede Kamer. Bewonersverenigingen uit het hele land deden daar verslag van de resultaten van de operatie die het kabinet kort na zijn aantreden afkondigde: sociale vernieuwing in oude wijken. Het bleef niet bij verslag alleen. De aanwezige ministers, staatssecretarissen en kamerleden werd in discussies ingepeperd dat de vernieuwing op plaatselijk niveau wel vorm krijgt, maar wordt tegengewerkt door landelijke wetten en regels.

"Om werklozen aan werk te helpen, moet je eerst een subsidioloog in dienst nemen", zei H. van der Pols, voorzitter van de stichting Werk in Charlois. Een voormalige PvdA-wethouder van Rotterdam - zijn laatste portefeuille bevatte de gemeentediensten - die na zijn pensionering als vrijwilliger begon met het zoeken van werk voor langdurig werklozen in een verpauperde wijk. "Een paar honderd per jaar zetten wij er weg. Wij bieden niet de op-

lossing voor het structurele probleem, maar helpen een aantal mensen weg te komen uit de bak van langdurig werklozen. Voor het financieren van arbeidsplaatsen zijn zo veel verschillende potten, dat zelfs iemand met zestien jaar ervaring als wethouder van een grote stad er gek van wordt", zegt Van der Pols.

Het kost verschrikkelijk veel tijd en inspanning er achter te komen in welke regeling iemand al of niet in past. En dan blijkt dat die man of vrouw net te oud is voor het Jeugdwerkgarantieplan en ook niet in de banenpool kan, omdat die niet verruimd mag worden. Laat de kamer eens duidelijk krijgen, waarom die potten niet bij elkaar kunnen", zei Van der Pols tegen kamerleden achter de deskundigen-tafel. "Je zou achterover slaan van het geld dat erin zit als je het bijelkaar gooit."

De banenpool, bedoeld als springplank naar een "gewone" baan, blijkt in het experiment van de sociale vernieuwing een geslaagd instrument. Conciërges en wijkwachters staan zaterdag in het kamergebouw trots naast de stands vol foto's met de resultaten van hun werk. Verkommerde groenstroken vol huisvuil en onveilige donkere stegen werden opgeruimd, beplant en verlicht. Wie er opnieuw rotzooi dump, komt de wijkwacht tegen. Die haalt er zonnodig de politie bij. Over het signaleren van drugdealers zijn de nieuwe wachters terughoudend. "We willen niet als verklikkers bekend staan, want dan krijgen we moeilijkheden." Liever praten zij over de problemen die zij voorkomen door hun rechtstreeks contact met mensen, die vaak niet in staat zijn de weg te vinden naar kantoren van instanties.

"Met mijn landgenoten spreek ik Marokkaans", zegt Mohammed Lazane, buurtconciërges in Amsterdam-Noord. "Met Turken kom ik ook een heel eind, met de taal van handen en voeten." Schoolhoofd Djoke de Jong kwam in haar wijk in Sneek op de route

met de zogeheten koffiekeet nog heel wat geboren Nederlanders tegen die niet of nauwelijks kunnen lezen of schrijven. "Mensen die niet naar een wijkcentrum gaan, omdat ze de bordjes niet kunnen lezen of bang zijn dat ze daar een formulier moeten invullen, bereik je wel met zo'n kar waar ze binnen kunnen lopen om een kop koffie te drinken." De Jong vindt de operatie geslaagd, voornamelijk omdat zich nu meer mensen verantwoordelijk voelen voor de verschillende geldpoten. "Twintigduizend gulden om van alles op gang te krijgen, is niet veel. Maar de bedoeling is dat het wijkteam, dat dit budget in handen krijgt, zelf prioriteiten gaat stellen. Dat is gelukt. Eerst dacht je bij alles: "Dat moet de gemeente doen." "Nu ga je zelf rekenen. Eerst dit, dan dat. De bedoeling is ook, dat je aanzetten geeft om budget vrij te maken uit andere potten."

De financiering van de banenpool is essentieel voor de voortgang van de sociale vernieuwing, blijkt zaterdag. Veel banenpolers maken zich zorgen over hun toekomst. Wie zegt dat zij ooit de kans zullen krijgen over te stappen naar een ongesubsidieerde baan? Zij werken voor het minimumloon, in de hoop dat ze in de toekomst meer kunnen verdienen. Maar minister De Vries van Sociale Zaken wil een eind maken aan het experiment en zijn zijn bang dat ze dan weer terug gaan naar waar ze ongewild al zo lang waren: in de bijstand.

"De projecten duren te kort," riepen veel plaatselijke bestuurders tegen de landelijke politici. "Geef ons de ruimte voor een langere termijn." Jan Beerenhout van de Interbestuurlijke Projectgroep Sociale Vernieuwing was zaterdag een van de discussieleiders. "Heel goed dat hier 3500 bewoners zijn die tegen de kamerleden zeggen: "Wat doet u eigenlijk, voor de sociale vernieuwing?"; vindt hij. Het antwoord van de kamerleden vat hij samen met "geen reet."

KIEZERS EN GEKOZENEN VERSTAAN ELKAAR NOG

Noord Hollands Dagblad 8-11-1993.

*Namens de Haagse redacteur
Klaas Salverda*

Verkwikkende ontmoetingsdag sociale vernieuwing

Den Haag - Afgaande op de negatieve berichten over "de politiek", moet er bij mensen een flinke steek loszitten als ze vrijwillig de zaterdag in de Tweede Kamer doorbrengen. Zeker als het onderwerp van gesprek sociale vernieuwing is. Maar zij die er afgelopen zaterdag waren, 3500 in getal, beleefden een verwikkende vijfde Landelijke Bevondersdag, waarbij mensen die betrokken zijn bij de sociale vernieuwing met kamerleden en ministers spreken. Kiezers en gekozenen bleken toch nog gewoon met elkaar te kunnen praten.

Al een kwartier voor aanvang zit zaal 2, thema "Arbeid en inkomens", bomvol. Misstanden te over. Een bioloog, die vijf jaar zonder werk zat, werkt nu voor zestienhonderd gulden per maand bij de plantsoendienst. Op dat loon werd onlangs tweehonderd gulden gekort toen bleek dat hij niet het vereiste verstand van perkplantjes had.

Een ander is al tien jaar bezig om aan een baan te komen en krijgt nu, op zijn 27ste, te horen dat hij "te oud" is. Maar zijn reëlaas valt weg bij de ervaringen van de man met het vlinderdas-

je en een zeer dikke bril, die al vijftig jaar heen en weer pendelt tussen GAK en arbeidsbureau.

Werklozen staan weer in de hoek, luidt de klacht. En arbeidsongeschikten voelen zich onheus behandeld, omdat zij plotseling loempia's moeten vullen of bonsaiboompjes moeten knippen. Wanneer wordt eens gevraagd naar de diploma's van iemand die zo'n louché coffee-shop drijft?

De Kamer moet er nu eens echt "werk" van maken, vindt de zaal. Op de achtergrond speelt ook de vraag naar meer waardering voor het vrijwilligerswerk, de tweede kurk waar ons land op drijft. Want "vrijwilligers leggen er altijd op toe", weet Eveline Jansen uit Den Helder uit eigen ervaring.

Rust

De politiek is het onderling niet eens. Groen Links zegt: "Geef mensen voor wie geen werk is, een fatsoenlijke uitkering en laat ze met rust."

De PvdA wil "meer ruimte voor vrijwilligers". En het Alkmaarse VVD-kamerlid Henk van Hoof wil vrijwilligerswerk "niet automatisch als slecht afdoen". De zaal knikt instemmend als hij opmerkt dat veel subsidies de verkeerde kant uitgaan.

Een Groninger doet ook een duit in het zakje. Volgens hem is de overheid verkeerd bezig. Opnieuw instemmend geknik. Omdat er te veel mensen "van

buitenaf" worden toegelaten. De man wordt onthaald op boegeroep.

Bij het kraampje van de Zaanse bewonersorganisatie Poelenburg laat de imam van de Turkse gemeenschap in Zaanstad de maquette van de nieuwe moskee in de wijk Poelenburg zien. Minister Ritzen (Onderwijs) glimt van trots om zoveel zelfredzaamheid.

Zwiepootje

Op de bijeenkomst voor "leefbaarheid in de wijk" maakt een Indische Alkmaarse, die al 43 jaar in Nederland woont, diepe indruk met haar levenswijsheden. "Na de oorlog kon bijna alles met niets en nu kan met veel geld bijna niets." Ze heeft ook een boodschap voor de hedendaagse allochtonen: "Weet dat je niet in lullekkerland bent. Het zal je bloed, zweet en tranen kosten om er in Nederland wat van te maken." En voor iedereen: "Als je geen respect hebt voor elkaar kun je beter dit hele zwiepootje opdoeken. Maar dan wordt het wel een politiestaat."

Ze schrikt van het applaus dat ze onbedoeld oogst. De parlementariërs knikken en buigen, in het zicht van de verkiezingen deemoedig het hoofd. Na afloop verdwijnen heel wat suikerzakjes van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in de tassen van de kiezers.

KAMER TEGEN ONTSLAG DEELNEMERS BANENPOOL

Haagsche Courant 08-11-1993

Den Haag - Langdurig werklozen die in een banenpool aan de slag zijn, mogen niet weer op straat worden gezet. Dit standpunt neemt een meerderheid van de Tweede Kamer in. Daarmee verzet de volksvertegenwoordiging zich tegen het regeringsplan om, voormalige bijstandsontvangers hooguit vier jaar in een banenpool te laten werken. PvdA-kamerlid Van Zijl nam zaterdag op een landelijke manifestatie over sociale vernieuwing in de Haagse parlementsgebouwen buitengewoon fel stelling tegen het kabinetsvoorstel. Hij wil dat het fenomeen banenpool wordt uitgebreid met 10.000 arbeidsplaatsen. Dat moet in de loop van 1994 van de grond komen.

Niet gewenst

De VVD'er Van Hoof noemde het geen aansprekende gedachte om werklozen eerst lekker te maken

met een plaats in een banenpool en hen vervolgens weer de deur te wijzen. Het CDA heeft nog geen definitief oordeel, maar fractielid Terpstra zei zaterdag dat het plan ook hem niet gewenst lijkt.

Minister De Vries van sociale zaken en werkgelegenheid vindt dat banenpoolers na maximaal vier jaar moeten plaats maken voor andere werklozen. Nu is een plek in zo'n werkverschaffingsproject voor onbepaalde duur.

Mensen die minstens drie jaar werkloos zijn kunnen sinds 1990 aanspraak maken op een post in een banenpool. Het gaat om eenvoudige baantjes bij gemeente, instellingen, scholen en ziekenhuizen. De betrokkenen ontvangen het minimum loon.

Tot nu toe hebben circa 20.000 bijstandsgerechtigden een plaatsje veroverd in een pool. Maar slechts twee procent van hen is erin geslaagd door te stromen naar een andere baan. Nederland telt onge-

veer 75.000 mensen die langer dan drie jaar werkloos zijn. De Vries wil dus dat de 55.000 uitkeringsontvangers die buiten de boot vallen, alsnog een kans krijgen door in de banenpools te gaan rouleren.

Ook bij het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstadsgebieden (LSA) is het ministerieel plan slecht gevallen. Voorzitter J. Bugter noemde de banenpools zaterdag een van de belangrijkste instrumenten van de sociale vernieuwing. "Doorstromen moet mogen, maar doorstromen moet niet moeten", zei hij. Overigens zijn niet alle deelnemers aan de werkprojecten tevreden. De Arnhemse banenpooler J. Nijemantingh noemde het asociaal om bijstandsmensen te gebruiken voor "rotwerk" dat niemand wil doen, zonder pensioenopbouw en voor een karig minimumloon.

Trouw

VERZET TEGEN PLAN TOT BEPERKING BANENPOOLS

Trouw 08-11-1993

Van onze parlementsredactie Den Haag - In de tweede Kamer lijkt geen meerderheid te bestaan voor de wens van het kabinet om het verblijf van langdurig werklozen in een banenpool aan een maximum van vier jaar te binden. De PvdA is daar fel tegen, terwijl VVD en CDA hun twijfels hebben.

Het PvdA-kamerlid Van Zijl nam zaterdag op een landelijke manifestatie voor sociale vernieuwing in de Haagse parlementsgebouwen fel stelling tegen het kabinetsvoorstel. Hij wil bovendien dat het fenomeen banenpool wordt uitgebreid met 10.000 arbeidsplaatsen.

De VVD'er van Hoof vindt het geen "aansprekende gedachte" om werklozen eerst lekker te maken met een plaats in een banenpool en hen vervolgens weer de deur te wijzen. Het CDA-kamerlid Terpstra hield het er op dat het plan ook hem niet gewenst lijkt.

Minister De Vries van sociale zaken en werkgelegenheid vindt dat langdurig werklozen in een banenpool na maximaal vier jaar moeten plaats maken voor andere werklozen. Nu is een plek in zo'n werkverschaffingsproject voor onbepaalde duur.

De banenpools werden in 1990 in het leven geroepen als werkervaringsproject voor mensen die langer dan drie jaar werkloos zijn. Het

gaat om tijdelijke banen bij gemeenten, instellingen, scholen en ziekenhuizen. De betrokkenen ontvangen het minimumloon.

Tot nu toe hebben ruwweg 20.000 bijstandsgerechtigden een plaatsje veroverd in een pool. Maar slechts twee procent van hen is erin geslaagd door te stromen naar een "echte" baan. Nederland telt ongeveer 75.000 mensen die langer dan drie jaar werkloos zijn.

De Vries wil dus dat de 55.000 uitkeringsontvangers die buiten de boot vallen, alsnog een kans krijgen in de banenpools mee te doen door meer roulatie te bevorderen.

Categoriale organisaties en actiegroepen

door Yvonne Koop, journaliste

Ze zetten zich in voor asielzoekers, thuislozen, Turkse vrouwen, het milieu, windenergie, woonwagendwoneers of gezondheid. Ze werken niet territoriaal, ze houden zich niet bezig met een specifieke straat, buurt of wijk. En toch hebben hun activiteiten zozeer met leefbaarheid en sociale vernieuwing te maken dat hun aanwezigheid op de Landelijke Bewonersdag niet misplaatst was. Integendeel zelfs, de categoriale organisaties en actiegroepen dragen een behoorlijk steentje bij aan de verbetering van de samenleving. Yvonne Koop ging bij ze langs.

Buurcomité Woonwagencentrum Emmen

Geen toeters en bellen hier. Wel veel foto's. Van het woonwagencentrum, van de bewoners en van de acties die zijn gevoerd. Het enthousiasme straalt er vanaf. Wie nog niet overtuigd is dat het hier om een actieve groep bewoners gaat, hoeft alleen maar met de mensen achter de kraam te praten. In onvervalst Drents vertellen ze hoe zij vechten voor het behoud van hun kamp, voor de leefbaarheid van hun 'buurt'.

Van een oud sloofterrein een sportveld maken. Dat was de eerste actie waarvoor de woonwagendwoneers zich sterk maakten. Daarna had men de smaak te pakken. Protestacties tegen de verhoging van de huren van de staanplaatsen hadden als resultaat dat de gemeente een aantal klachten van de woonwagendwoneers gaat aanpakken. Onlangs is samen met 'burgers' van de nabijgelegen buurt een donker paadje omgetoverd in een goed verlichte verbindingsweg tussen het kamp en de buurt. Binnenkort staan acties op stapel tegen de plannen tot opheffing van het kamp.

Willemien Dirks, opbouwwerker bij het Buurcomité Woonwagencentrum Emmen: "Ik had er wel eerder bij willen zijn, maar de mensen van de groep waren pas dit jaar enthousiast genoeg om naar buiten te durven treden. De dag was heel goed voor hun zelfvertrouwen. Ze zagen veel overeenkomsten met andere projecten. Zij zijn actief voor de leefbaarheid van hun kamp, anderen voor hun buurt. Dat was een eye-opener voor hun."

De reacties van bezoekers waren heel leuk. Vooral de reacties op onze komende actie: het behoud van het grote kamp. Een kamerlid van D'66 kon niet geloven dat dit

kamp werkelijk verdwijnt. Toen we haar om het hardst verzekerden dat het waar was, reageerde ze geschokt. We hebben haar meteen onze handtekeninglijst laten tekenen. Ook van de kant van de pers kregen we reacties als: Het zou toch te gek zijn dat dit kamp wordt afgebroken.

We hebben veel ideeën kunnen opdoen. Van een klussenproject bijvoorbeeld. Aangezien er veel werkloze jongeren zijn bij ons op het kamp, zouden wij ook zoiets kunnen doen. Ook de zingende banenpooler bracht ons op een idee. Hij haalde geld op voor een werkgelegenheidsproject. Op het kamp hebben we een muziekgroep. Daarmee zouden we geld kunnen ophalen voor onze organisatie. Volgend jaar komen we met de hele buurt. Nu waren we er alleen met een paar mensen van het kamp. Toen de buurt hoorde dat we hier waren geweest, vonden ze het jammer dat ze niet mee hadden gekund. Vandaar dat we volgend jaar

met z'n allen gaan. Dan kunnen we aangeven hoe we hier samenwerken; hoe de buurt en het kamp meer een eenheid zijn geworden. Het is een goed voorbeeld van de integratie van een woonwagencamp."

Project Bouwen en Huisvesten

(St. Begeleid Wonen, Den Bosch) Een opvallende verschijning die door zijn bulderende stem en bijpassende zeemansbaard al van verre de aandacht trekt. Piet Willems staat bekend als een rasechte pionier. Nieuwe projecten aanpakken en tot een succes maken, is zijn handelsmerk. De eer daarvoor deelt hij graag met anderen. Met de mensen die het succes mogelijk maken. Gezamenlijk vertellen ze iedereen die het maar horen wil - en dat zijn er veel - hoe je met blote handen méér kunt doen dan alleen buurtbeheer.

In het kader van het project Bouwen en Huisvesten van de Stichting Begeleid Wonen restaureren mensen die weinig kans maken op de arbeidsmarkt min of meer vervallen panden, hetgeen hen een dagbesteding biedt en de mogelijkheid om werkervaring op te doen. Zijn de panden eenmaal gerenoveerd, dan moeten ze huisvesting gaan bieden aan doelgroepen die kansarm zijn op de woningmarkt.

Piet Willems: "We wilden ons project 'in the picture' brengen. Dat

St. Begeleid Wonen, 's-Hertogenbosch

deze dag in het parlamentsgebouw werd gehouden, kwam ons heel goed uit. Vooral naar de politiek toe wilden we bekendheid aan het project geven. Dat is ons gelukt. Er komt een gesprek met ambtenaren van WVC over het project. d'Ancona was heel enthousiast. Vooral omdat we werken, weten, wonen en welzijn zo mooi in dit project hebben gecombineerd. Ze vond het baanbrekend en kaderdoorbrekend. Volgens haar moesten we het landelijk gaan presenteren. Dat is zeker de bedoeling, maar het project heeft een incubatietijd van een jaar of drie nodig. Dat trek ik er dan ook voor uit.

Ik vond het een prima dag, maar de aanwezige welzijnswerkers mogen zichzelf wel eens onder de loep nemen. Ze zijn veel te veel bezig op het alledaagse leefniveau, terwijl er veel meer aan de hand is. Je kunt overal klusdiensten oprichten, bloembakken neerzetten en lantaarnpalen repareren maar daar los je de grote problemen van deze samenleving niet mee op. Ik wil meer dynamiek in de samenleving zien, dat mensen zelf aan de slag gaan. Van bovenaf kan dat worden gezien als chaos, maar dat is niet erg. Opbouwwerkers mogen blij zijn als er in wijk wat gebeurt; ze mogen zich feliciteren als er chaos is. Daar komt wat uit voort. De taak van de opbouwwerker is om te kijken wat er nog meer kan in de wijk. Hij blijft echter teveel stil staan; hij zit vast geklemd tussen subsidiesystemen. Ik heb waardering voor wat er is bereikt, maar er kan meer. Opbouwwerkers moeten de knuppel maar eens 100 meter de woestijn ingooien en iets nieuws aanpakken. Neem een voorbeeld aan dit project!"

ETKB Eindhoven

Op het eerste gezicht weinig opvallend. Wat folders en boeken, een paar vrouwen achter de kraam. Niets van de bijna marktkraamachtige sfeer bij de andere standhouders. Toch moet iedereen dit hebben gezien: een vrouwenorganisatie die niet alleen feesten organiseert, maar Turkse vrouwen helpt bij het overwinnen van hun (taal)problemen om aan werk te komen.

ETKB, Eindhoven

ETKB is de (Turkse) afkorting van Eindhovense Turkse Vrouwenvereniging. Sinds 1985 heeft de vereniging een eigen ruimte. Daar worden allerlei activiteiten georganiseerd. Sinds 1991 is daar ook de stichting Arbeid en Scholing bijgekomen. Deze door de Regionale Arbeidsvoorziening gesubsidieerde stichting organiseert cursussen voor Turkse vrouwen in de Nederlandse taal en begeleidt ze bij het zoeken naar werk.

Nigar Pekbey van de ETKB: "We

van dat een zelforganisatie een dergelijk initiatief heeft genomen. Vaak weten ze niet eens wat een zelforganisatie doet. Ik denk dat nu wel naar voren is gekomen dat we meer doen dan alleen feestjes organiseren.

Er zijn wat buitenlandse mensen komen kijken, maar het merendeel van de belangstellenden bestond uit Nederlandse mensen. Van hen kregen we reacties dat ze ook taal-cursussen wilden opzetten en buitenlandse vrouwen wilden hel-

ETKB, Eindhoven

willen vrouwen leren om zelfstandig naar de dokter te gaan, zelfstandig boodschappen te doen, zich te emanciperen zodat ze een baan gaan zoeken en echt zelfstandig kunnen zijn. Op de Bewonersdag wilden we uitdragen dat elke plaats z'n initiatief zou moeten nemen. We wilden laten zien wat we bereikt hebben. Veel mensen stonden er versteld

pen bij het zoeken naar een baan. Die mensen hebben we adviezen gegeven.

We hebben veel contacten opgedaan. Ook met mensen uit Eindhoven, van organisaties waarvan we wel wisten dat ze bestonden maar niet wat ze precies deden. Door met ze te praten bleek dat we gebruik kunnen maken van hun faciliteiten en hun contacten met Turkse

Verhuisdoos voor maatschappelijke problemen, G.Smit

vrouwen.

We willen een project voor ouderen gaan doen. Een ouderenbond in Deventer heeft daar al ervaring mee. Daar gaan we veel gebruik van maken. Als we weten over welke dingen zij zijn gestruikeld, kunnen we opletten dat het ons niet gebeurt."

zijn we niet mee geholpen, vindt de Landelijke Vereniging voor Thuislozen uit Amsterdam. En dat wilde ze laten horen op de Bewonersdag. De Landelijke Vereniging voor Thuislozen (LVT), de naam zegt het al, is een belangenvereniging voor dak- en thuislozen die de krachten

Dak en thuisloosheid heeft ook met volshuisvesting te maken

Landelijke Ver.v. Thuislozen, A'dam

Een grote kartonnen doos domineert de stand. Het is de beruchte slaapdoos, een uitvinding van de Rotterdamse woningbouwcorporatie De Combinatie. Bedoeld om thuislozen onderdak te verschaffen wanneer ze niet bij de reguliere voorzieningen terecht kunnen. Daar

willen bundelen om voor de eigen belangen op te komen. De LVT komt op voor alle thuislozen, zowel voor hen die van voorzieningen in de thuislozenzorg gebruik maken als voor hen die dat niet doen. Dak- en thuislozen kunnen lid worden van de vereniging. Kees Loosman, LVT-voorzitter: "We vonden het leuk dat verschillende

groepen van thuislozen geïntegreerd waren op de bewonersdag. Het is goed om problemen van dak- en thuislozen onder de aandacht te brengen, vooral bij belangrijke mensen. Politici moeten hun kennis over dak- en thuislozen niet alleen uit nota's halen. We hebben met veel kamerleden gesproken. De slaapdoos lokte veel reacties uit. Die varieerden van: "Hier zakt de samenleving mee door de vloer" tot: "Goed dat er toch iets voor die mensen wordt gedaan." Ook riep die slaapdoos vragen op over de oorzaak van thuisloosheid. Veel mensen vragen zich af hoe het mogelijk is dat er mensen zijn die geen dak boven hun hoofd hebben. Wij vertellen dan dat het geen woningprobleem is, maar een woonprobleem. En dat er nog aardig wat verbeterd kan worden aan de manier waarop mensen in een crisissituatie worden opgevangen. Vaak komt de hulp te laat en staat de persoon al op straat. Wij zeggen: beter voorkomen dan genezen. Probeer die mensen te helpen voordat ze op straat staan. Het was inspirerend om zoveel lokale initiatieven te zien. De sociale vernieuwing, die bij heel veel mensen aan het verbleken is, kreeg hier weer een gezicht. Dat geeft moed voor de toekomst. Het moet tenslotte aan de basis gebeuren, niet aan de top."

Hulpsector-Oost, Den Bosch

Een groot bord vol pijlen en namen wekt de nieuwsgierigheid. Het stelt een netwerk voor van samenwerkende organisaties in Den Bosch. Twee weten meer dan één, zegt het spreekwoord al. Een heleboel organisaties samen weten dus nog veel meer en kunnen samen meer activiteiten oppakken. Een indrukwekkend aantal projectverslagen, folders, brochures en informatiemappen staat voor het succes van de netwerk-methode. De Hulpsector-Oost is een netwerk van verschillende maatschappelijke organisaties in Den Bosch. Deelnemers zijn het gezondheidscentrum, het sociaal-cultureel werk, het opbouwwerk en het innovatieproject. Dat laatste project heeft 2,5 jaar gedraaid om vanuit het netwerk begin-

nende projecten op de rails te kunnen zetten. Voorbeelden zijn de vrouwenhulpverlening, eet-projecten voor ouderen, hulp voor psychiatrische patiënten in de wijk, gezondheidsbevorderend opbouwwerk (met name naar migranten toe) en een klussendienst. Louise van Domen, coördinator van de vrouwenhulpverlening binnen het netwerk: "Ik had het idee dat we er zo'n beetje als enige stonden met een aanbod van cursussen op het gebied van gezondheid. Andere organisaties waren meer gericht op buurtbeheer.

De belangstelling viel tegen. Er was weinig animo voor onze kraam. Alleen de poster van het netwerk trok veel aandacht. Er lag zoveel infomatie bij ons dat mensen daardoor misschien wat overdonderd waren.

Meestal keken ze niet wat er allemaal precies lag. Wel kregen we reacties als: "Wat hebben jullie veel" en "Hoe hebben jullie dat voor elkaar gekregen?" Tja, we zijn dan ook al een flinke tijd bezig.

Er was weinig vraag naar het belang van gezondheid in de buurt. Daar zijn ook weinig organisaties mee bezig. Ouderen en jongeren, dat zijn de items. Ouderen door de problemen van vereenzaming, jongeren door de problemen van criminaliteit en drugs. Organisaties zijn op zoek naar een aanpak die ze daarop los kunnen laten. Dat bleek ook wel door de vragen die we daarover kregen. En verder is het 'netwerken' tegenwoordig in. Daar werd veel over gevraagd, over hoe de organisaties samenwerken. Zelf heb ik nog wat informatie kunnen verzamelen over het omgaan met allochtonen in de buurt. Dat konden we wel gebruiken; bij ons was daar weinig over bekend. Ik was daar blij mee, maar ik bleef het gevoel houden dat we meer kwamen brengen dan halen."

Ver. Coll. Bezit Windmolens, Fryslan

Een grote, draaiende windmolen trekt verbaasde blikken. Wat is dit? Wie bij het kraampje verder vraagt, wordt overladen met informatie over windenergie. De standhouders weten het te verkopen. Voor 25 gulden heeft de bezoeker al een aandeel in een windmolen. Ook leuk om ca-

Vereniging windmolens, Sneek

deau te geven aan zoon, dochter, vader, moeder, opa, oma, neef, nicht, oom, tante, vriend of vriendin. Heel Nederland moet warm lopen voor windmolens.

De Vereniging Collectief Bezit Windmolens Fryslan (VCWF) is een windmolenvereeniging met 550 leden en donateurs die inmiddels acht windmolens aangekocht heeft en de trotse eigenaar is van de grootste windmolen van Friesland. Zij wil particulieren de gelegenheid geven om aandelen te kopen in windmolens en zo windenergie te bevorderen. Verder ondersteunt de VCWF de Vereniging Dorpsmolens Pinjum. Jos Duindam van het VCWF: "Je zit hier in een plattelandsgedebied waar weinig mensen wonen. Steeds

meer mensen gaan weg. Er is geen werkgelegenheid. Het wordt steeds stiller. Allerlei voorzieningen verdwijnen. De dorpen zijn minder leefbaar. Een dorpsmolen kan het een dorp leefbaarder maken, aantrekkelijker. Hier is het windaanbod groot. Zo'n molen is makkelijk rendabel te maken. De dorpingen staan er ook positief tegenover. Ze willen er geld voor uittrekken door aandelen te kopen. Daarvoor krijgen ze rente terug.

De aanwezige kamerleden hebben we proberen uit te leggen hoe moeilijk het is om windmolens geplaatst te krijgen. Gemeenten stellen absurde geluidseisen. Zo mag een windmolen op sommige plaatsen 's nachts maar 30 decibel geluid pro-

duceren. Dat is ongeveer het geluid van een donsveertje dat op de grond dwarrelt! We praten er steeds over dat windenergie zo belangrijk is, maar met dit soort eisen bereik je net het tegenovergestelde. Door hieraan iets te doen, kan de politiek er voor zorgen dat het makkelijker wordt om windmolens te plaatsen. Ik vond het opvallend dat de meeste activiteiten op deze dag uit de steden kwamen. Kleine dorpen zag je bijna niet. Uit Friesland waren alleen Sneek er en wij. Dat is heel mager. Je zou meer verwachten, aangezien hier toch ook de grote achterstandsgebieden zijn. Dat er zo weinig kleine dorpen waren, is een teken dat daar weinig gebeurt wat sociale vernieuwing betreft. Jammer, want de leegloop zet door. Straks heb je hier alleen nog maar spooksteden. Misschien dat de volgende keer de Bewonersdag daar over kan gaan. Die kan dan mooi in Leeuwarden, in de Frieslandhal, worden gehouden."

Wijken voor Milieu

Hé, een spelletje. Leuk! Eens kijken, hoe werkt dat? Oh, net als dat Electrospel dat ik vroeger had. Je weet wel, met twee van die pennetjes waarmee je bij elkaar horende plaatjes moet aanwijzen. Had je het goed, dan ging er een lampje branden. Makkelijk, dit gaat over het milieu. In de biobak horen natuurlijk geen batterijen, maar wel groenten en fruitafval. Kan ik hier ook nog iets mee winnen?

Het project 'Wijken voor milieu' is opgezet door de landelijke adviesgroep milieu-gericht opbouwwerk L'Amigo. Het heeft als doel de kwaliteit van het milieu te bevorderen door middel van actieve betrokkenheid van burgers. Milieuparticipatie dus. Voor het project hebben zich zes wijken aangevend die als proeflokatie willen fungeren. De zes wijken zijn Klarendal (Arnhem), De Heuvel (Breda), Rode Dorp/Driebergen (Deventer), De Thij (Oldenzaal), Planetenbuurt (Roermond) en Votulast (Utrecht). Hun bevindingen worden volgend jaar op papier gezet, waarna andere wijken ermee aan de slag kunnen gaan.

Eric Canjels van L'Amigo: "Veel organisaties houden zich met groenbeheer bezig. Wij kunnen daar op inspelen door te laten zien hoe je daarin ecologisch bezig kunt zijn. Ecologisch wil zeggen dat je de natuur z'n gang laat gaan. Een wijk hoeft niet altijd netjes gemaakte grasvelden te hebben en keurige betonnen wallen langs de slootjes. Met ecologisch groenbeheer krijg je een veel levendiger, interessanter beeld. Vaak denken mensen dat de boel dan gaat verwilderen, dat het een puinhoop wordt. Dat hoeft helemaal niet.

Het was leerzaam om te zien wat er allemaal gebeurt op milieugebied. Veel projecten kende ik al, maar het is stimulerend om te zien hoe enthousiast mensen bezig zijn. Ik vond dat veel projecten ook een positieve uitstraling hadden. De mensen lieten zien wat er was bereikt, in plaats van te klagen over wat er nog niet was gelukt."

In memoriam Jan Schaefer

Voor het ter perse gaan van dit nummer bereikte ons het bericht dan Jan Schaefer is overleden. Daarmee is ons binnen een zeer kort tijdsbestek de tweede voorvechter van sociale vernieuwing ontvallen. Het ging al een tijd niet goed met zijn gezondheid, ook zijn bijdrage aan de Bewonersdag Sociale Vernieuwing in het Tweede Kamergebouw kwam om die reden te vervallen. En nu kan het dus niet meer. Jan Schaefer was - naast al het andere dat hij deed - voor bewoners één van de mensen die sociale vernieuwing concreet maakte. In zijn laatste bestuurlijke functie als voorzitter van de Interbestuurlijke Projectgroep Sociale Vernieuwing was hij ook één van de weinigen uit 'het Haagse' die door bewoners werd vertrouwd. Hij kon mensen in wijken en buurten duidelijk maken dat so-

ciale vernieuwing de moeite waard was om voor te knokken omdat het om hun positie ging.

Hij kon ook gemeenten gruwelijk achter hun broek zitten als ze er volgens hem niets van bakten en procedures en ambtelijke stukken belangrijker vonden dan de betrokkenheid van bewoners. Net als veel bewoners raakte hij steeds meer gedesillusioneerd door 'de politiek'. Maar hij bleef met initiatieven komen tot hij niet meer kon, en hij bleef zich fel verzetten tegen apathie - of nog erger - uit onvrede op ultra rechts stemmen.

We zullen hem missen en wensen zijn gezin, familie en vrienden veel sterkte toe.

De redactie

De landelijke buurtbeheerdag?

door Chris Veldhuysen

Voor bezoekers leek de landelijke bewonersdag wel één groot buurtbeheer-project. Hoeveel bewonersorganisaties presenteerden niet de wijze waarop zij hun betrokkenheid bij hun eigen buurt vormgeven. Rapporten, folders, video's over de buurt, maar ook een wip-kip, een kruiwagen en verkeersborden waren in menige stand te zien. Opvallend ook hoeveel bewoners uit kleine kernen en kleinere steden er aanwezig waren. Buurtbeheer begint in alle gemeenten een begrip te worden. De oppervlakkige waarnemer krijgt de indruk dat buurtbeheerprojecten steeds meer op elkaar gaan lijken. Misschien is dat ook wel zo, er wordt veel over buurtbeheer geschreven, gemeenten leren van elkaar en nemen elkaars ideeën over. Toch als je wat dieper doorvraagt kom je in de diverse gemeenten aardige verschillen in aanpak, thema's en resultaten tegen. In dit artikel wil ik iets van die verscheidenheid van buurtbeheerprojecten op de landelijke bewonersdag naar voren brengen.

Sociaal buurtbeheer

Buurtbeheer kent een aantal duidelijke constanten. In veel buurtbeheerprojecten worden maatregelen ontwikkeld om de fysieke woonomgeving op te knappen. Bestrating, het groen, speelvoorzieningen, herinrichting van straten en pleinen en verkeersmaatregelen zijn onderwerp van aandacht in bijna alle buurtbeheerprojecten. Het zijn vaak de eerste ergernissen van bewoners die aangepakt worden. Maar in de wijze van aanpak en de betrokkenheid van bewoners duiken de eerste verschillen al op. De verscheidenheid neemt toe wanneer het over 'sociaal buurtbeheer' gaat. In een aantal projecten staat dit nog in de kinderschoenen, diverse projecten richten zich vooral op de sociale onveiligheid in de buurt. Maar er zijn ook bewonersorganisaties die zich druk maken over de wijze waarop groepen mensen in de buurt samenleven. Ouderen, kinderen, werklozen, allochtonen, ex-psychiatrische patiënten krijgen steeds meer een plaats binnen buurtbeheer. Aandacht voor sociaal isolement, overlastsituaties, het vergroten van ontplooiingsmogelijk-

heden, als ook een andere omgang met bestuurders en politici raken meer en meer ingeburgerd in het buurtbeheer.

Integraal

Juist op wijkniveau krijgt het integrale karakter van sociale vernieuwing het meest concreet gestalte. Daar worden maatregelen in de sfeer van de woonomgeving, de sociale veiligheid, het creëren van werkgelegenheid, aandacht en zorg voor groepen wijkbewoners op elkaar afgestemd en daar krijgen die maatregelen ook een meerwaarde. Niet spectaculair, het gaat niet altijd om grote aantallen, en vanuit deelterreinen ook niet altijd op de meest efficiënte manier, maar wel tot meer tevredenheid van alle betrokkenen. Hieronder wil ik een aantal buurtbeheerprojecten de revue laten passeren, zoals die gedragen worden door bewonersorganisaties die zich op de bewonersdag presenteerden. Het zijn vooral voorbeelden uit middelgrote en kleinere steden.

Buurtbeheer is vaak aanleiding geweest voor nieuwe vormen van samenwerking tussen bewoners, gemeente en andere partijen. Stichtingen op wijkniveau zijn in het leven geroepen, samenwerkingsovereenkomsten gesloten en budgetten overgeheveld. Op de bewonersdag waren hiervan diverse voorbeelden te zien.

a. Een voortoper bewonersraad nieuwe stijl

In de gemeente Heerlen is buurtbeheer gestart in drie wijken, zoals in de wijk Vriehede en omstreken. In elke wijk is een stichting wijkbeheer opgericht bestaande uit bestuursleden van instellingen die in de wijk actief zijn, bestuursleden uit bewonerscommissies en ouderverenigingen afkomstig uit de wijk en niet georganiseerde bewoners. Tussen gemeente en stichtingen is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten.

Na meer dan twee jaar blijken de stichtingen wijkbeheer goed te kunnen functioneren als regiepunten, maar ook als intermediair tussen wijkbevolking en instellingen. Een deel van de wijkbevolking is steeds actiever geworden en velen zien in

de stichting in die zin een instrument voor democratisering en participatie. Gesproken wordt over een voorloper van een 'bewonersraad nieuwe stijl'.

Maar bestuursleden constateren ook dat veel wijkbewoners die meer op uitvoerend niveau actief zijn binnen buurtbeheer, minder affiniteit hebben met het besturen van instellingen. Het vinden van bewonerbestuursleden vraagt dan ook de nodige aandacht. Dit wordt nog eens versterkt door het feit dat veel bewoners, potentiële bestuursleden, hun verblijf in de wijk als tijdelijk beschouwen.

b. Adviesrecht bij een buurtplatform In Arnhem - Presikhaaf - zijn bewoners goed georganiseerd op buurtniveau. Er is een netwerk van allerlei bewonersinitiatieven op dit niveau. Het opbouwwerk is een intermediair om relaties te leggen naar een buurtplatform. In dit platform zijn gemeente, woningcorporaties, buurtwerk, scholen, winkeliersvereniging, kerken, wijkagent, buurtverenigingen en bewoners verenigd. Het platform beschikt over eigen middelen. Het platform krijgt adviesrecht over de uitvoering van taken van gemeentelijke diensten.

c. Ondersteuning van een buurtplatform

In 1991 waren in de Kruidenbuurt in Eindhoven twee bewonersgroepen actief, het woningcomité de Kruidenbuurt en één bij de speeltuin Kindervreugde. Inmiddels zijn er meer dan tien bewonersgroepen, die allen deelnemen aan het buurtoverleg. Daarnaast is een stichting Buurtbeheer de Kruidenbuurt in het leven geroepen, waarvan buurtbewoners het bestuur vormen. De stichting beheert een intowinkel, treedt op als werkgever voor personeel (administratieve kracht, banenpoolers) en ondersteunt werkgroepen die binnen de stichting actief zijn. Het bestuur bereidt het buurtoverleg voor en onderneemt diverse initiatieven. Besluiten in algemene zin worden genomen op het buurtoverleg. Aan het buurtoverleg nemen ook beroepskrachten (instellingen) deel: een school en welzijnsinstellingen.

d. Makelaars tussen vraag en aanbod

Bewoners en welzijnswerk in Oud-West namen het initiatief om de problemen in de drie wijken van Oud-West in Nijmegen in kaart te brengen en voorstellen te ontwikkelen. Een plan werd bij de gemeente ingediend. Tussen wijk en gemeente is een convenant afgesloten. Daarvoor is de bewonersstichting Toekomst Oud-West (STOUW) opgericht. Als experiment is het budget dat bestemd is voor de sociale vernieuwing in de wijk, overgeheveld naar de STOUW. Het betreft een experiment van drie jaar waarvoor in totaal f 600.000,- beschikbaar is. Bovendien zijn voor een aantal projecten geïmmerseerde gelden toegevoegd aan het budget. Zowel inhoudelijk als financieel is STOUW verantwoordelijk voor de activiteiten en projecten. In die zin dat STOUW per project zogenaamde deelovereenkomsten afsluit met degenen die bij een project betrokken zijn.

Van belang is dat projecten tot stand komen vanuit de bewonersopiek. Zij leggen hun idee bij STOUW neer en STOUW gaat samen met hen aan de slag over de wijze van realisering. STOUW treedt op als makelaar tussen vraag en aanbod. Hoe eenvoudig ook op papier, in de praktijk moet de STOUW alle zeilen bijzetten om bewoners te activeren. STOUW opereert in het spanningsveld tussen twee ongewenste situaties: het zelf met ideeën te komen en te worden aangezien voor een verlengstuk van de gemeente.

Het verzamelen van informatie

Buurtbeheer vraagt ook om goed te kijken naar een wijk, om ontwikkelingen in de wijk te blijven volgen. Informatie wordt veelal bij de bewoners zelf weggehaald. Zij zijn de wijk. In een aantal wijken is er veel aandacht aan besteed om zorgvuldig informatie over de leefbaarheid in de wijk te verzamelen via bewoners.

a. Buurtbeheer-informatiesysteem

In Almelo kampen de gedeeltelijk gerenoveerde wijken Kerkelanden en het Nieuwstraatkwartier en de zestiger jaren wijk Beeklust/Ossekoppelerhoek met problemen op het

gebied van de kwaliteit van de woningen, de woonomgeving, veiligheid en eenzijdige bevolkingssamenstelling. De stichting Netwerk (welzijnsinstelling) onderhoudt in het kader van buurtbeheer een informatiesysteem dat blijvend een overzicht geeft van de knelpunten te verhelpen en de achtergronden daarvan, de acties die worden ondernomen worden om de knelpunten te verhelpen en de voortgang ervan. Hiervoor is in 1991 een werkgroep gestart, waarin gemeente, politie, corporaties en de stichting Netwerk zijn vertegenwoordigd. Het systeem is ontwikkeld op basis van een onderzoek door de Technische Universiteit Delft naar de wensen van buurtbewoners en sociaal-culturele instellingen en mogelijkheden ten aanzien van een informatiesysteem. De TU onderzocht tevens omvang en kwaliteit van de reeds bestaande informatievoorziening in buurten en vroeg de instellingen in hoeverre ze bereid waren om een bijdrage in financiële of personele zin te leveren. Dit vormde de basis voor het beoogde informatiesysteem.

b. Een kleine kern

De Krim is een dorp in de gemeente Gramsbergen in Overijssel met 2500 inwoners. De gemeente constateerde een verslechtering van het woon- en leefklimaat hetgeen tot uiting kwam in stagnatie van de bevolkingsgroei, leegloop, vergrijzing en gebrek aan economische bedrijvigheid. De gemeente nam het initiatief om de levensvatbaarheid van de kleine-kernen nader te onderzoeken om op basis daarvan maatregelen te nemen. Hiervoor is door de (voormalige) Wesson de LENS-methode ontwikkeld, die voor het eerst is toegepast in De Krim. Voor de uitvoering van de voorgestelde maatregelen is na het onderzoek de 'Commissie De Krim in het jaar 2000' in het leven geroepen. Een commissie van bewoners die er voor moet zorgen dat er planmatig wordt gewerkt aan de vernieuwing van De Krim. Een aantal maatregelen is reeds uitgevoerd: het opzetten van een buurtbusproject, het plaatsen van

wachthokjes, de bouw van een mortuarium, de bouw van een aantal kleine woningen, het plaatsen van informatieborden bij de invalswegen, het schilderen van huurwoningen en het invoeren van snelheidsbepalende maatregelen.

Zelfwerkzaamheid van bewoners
Buurtbeheer is ook aanleiding geweest voor opmerkelijke initiatieven van bewoners zelf, die tot wasdom komen als ook andere partijen bereid zijn mee te werken aan een onorthodoxe aanpak, zoals de Deventer buurten Sluiswijk en het Boxbergergebied e.o. en Woensel-West in Eindhoven laten zien.

a. Zelf metselen

Sluiswijk, een klein vooroorlogs en wat uitgelezen buurtje in Deventer met circa 350 bewoners, heeft net een renovatie achter de rug, maar niet alle knelpunten zijn opgelost. Met name in de woonomgeving zijn een aantal zaken blijven liggen. Ook zijn door de renovatie voor bewoners belangrijke voorzieningen verdwenen. Het meest klagen de bewoners over de wateroverlast van achterpaden, het niet afgesloten zijn ervan en de verdwenen tuinmuurtjes. Een eerste plan van aanpak dat door de gezamenlijke partijen wordt ontwikkeld is te duur. Onder het motto "als anderen het niet kunnen dan doen we het zelf" hebben bewoners een heel eigen aanpak ontwikkeld om de voorzieningen in de wijk alsnog te realiseren. Bewoners uit de wijk volgen een korte opleiding om zich het metselen eigen te maken. Een opleidingsinstituut is bereid een opleiding op maat te ontwikkelen en krijgt daarvoor geld van de woningbouwvereniging. Het Samenwerkingsverband van Aannemers is niet bang voor concurrentievervalsing en geeft toestemming voor het project. Na de opleiding metselen de bewoners de muurtjes zelf. De speeltuinvereniging in de buurt coördineert het project. De buurtconciërge houdt toezicht. Ondersteuning wordt geboden door het opbouwwerk. Het resultaat is er ook naar: besparing van de kosten, waardoor geld

voor andere zaken beschikbaar blijft; enkele werkloze buurtbewoners krijgen een opleiding via een nieuw project TGV, Traject Grande Vitesse, en staan nadrukkelijk in de aandacht van de arbeidsbemiddelaars. Voor de achterpaden wil men op soortgelijke wijze de problemen aanpakken.

b. Eigen verantwoordelijkheid

In het gebied **Boxbergerweg en omstreken in Deventer** worden de (particuliere) woningen over enige jaren gerenoveerd. Een groot probleem is om de wijk in de tussenliggende periode leefbaar te houden en de kwaliteit van de woningen stabiel te houden. Hoe voorkom je dat het gebied in deze periode in een vervalspiraal terecht komt? ... Door het heft in eigen handen te nemen en gebruik te maken van de in de stad aanwezige voorzieningen. Bewoners in samenwerking met andere partijen hebben een plan ontwikkeld onder de naam 'Project instandhouding en beheer Boxbergerweg en omstreken (1992 - 1997)'. De "Verbeterwinkel", een particulier bouw bureau dat bewoners adviseert, voert 'gratis' onderzoek uit naar gebreken aan de woningen en coördineert voor een deel het project. Een bouwploeg van 5 banenpoolers en een meewerkend voorman (gefinancierd door de gemeente) pakt de belangrijkste verbeteringen aan tegen een prijs van f 6,- per uur (excl BTW). Voor dit project is een eigen stichting in het leven geroepen, waarin bewoners, een welzijnsinstelling en de Verbeterwinkel zijn vertegenwoordigd: de Stichting Instandhouding- en onderhoudsplan (STIP).

Resultaat: Bij bewoners is veel belangstelling voor het in stand houden van de kwaliteit van de eigen woning, zij het wat minder bij Turkse bewoners. Door de concrete aanpak treedt een soort domino-effect op. Het project verbreedt zich verder naar ook onderhoud aan de woonomgeving. Het werkgebied is vergroot, de argwaan van bewoners heeft plaatsgemaakt voor belangstelling en betrokkenheid, en woningen blijven kwalitatief gezien op peil tegen redelijke kosten. Er zijn besprekingen gaan over een Stedelijk

ke Onderhoudsmaatschappij.

c. Bewonerszelfbeheer

Woensel-West is een oude arbeidersbuurt in Eindhoven met 35% particulier woningbezit. In de jaren van de stadsvernieuwing kwamen ook deze woningen aan de beurt voor verbetering en groot onderhoud. De aanvankelijke sloopplannen stuitten op hevig verzet van de bewoners. Uiteindelijk werden tussen 1983 en 1991 alle woningen opgeknapt. In 1986 (na renovatie van de oudste woningen) ontstond uit bewonerscomités de Huurdersvereniging Woensel-West. Deze organisatie maakte zich sterk voor een beter beheer van de woningen teneinde te voorkomen dat binnen de kortste keren weer verval zou optreden. Een vorm van zelfbeheer werd daartoe als noodzakelijk gezien. Na enige jaren van moeizaam onderhandelen resulteerde dit (per 1 mei 1989) in een proef met zelfbeheer over 198 woningen. Reeds een jaar later werd geconstateerd dat de proef geslaagd was en kwamen successievelijk de overige gerenoveerde woningen in beheer bij de Huurdersvereniging. Resultaat: gelijkblijvende onderhoudskosten, snellere afhandeling van klachten, een grotere betrokkenheid en tevredenheid van de bewoners; veel kennis bij de huurdersvereniging, hetgeen nuttig is voor de samenwerking met allerlei instanties binnen integraal buurtbeheer. Zelfbeheer heeft daarbij een bredere betekenis gekregen dan alleen het onderhoud van de woningen. In het kader van criminaliteitspreventie is de huurdersvereniging onlangs gestart met een project waarbij alle gemeentewoningen worden voorzien van inbraakwerend hang- en sluitwerk. De vereniging treedt daarbij op als 'werkgever' van de banenpoolers, die dit werk uitvoeren.

Aandacht voor specifieke groepen van buurtbewoners

In het buurtbeheer krijgen verschillende groepen van bewoners op een eigen specifieke wijze aandacht. Binnen dit brede kader worden initiatieven ondernomen voor kinderen, ouderen, jongeren, allochtonen, ex-psychiatrische patiënten, maar ook overlastbezorgers. Een

wijkgerichte en een doelgroepgerichte aanpak kunnen op wijkniveau prima samen gaan en vullen elkaar goed aan. Maar dan wel wanneer deze aanpak start vanuit behoeften van bewoners zelf en wanneer de maatregelen ook hun weerslag hebben op andere aspecten van de leefbaarheid in de buurt.

a. Informele en professionele zorg

In Den Bosch-Oost werken informele en professionele zorg al geruime tijd samen en zijn zelfwerkzaamheid, zelfbeheer en zelfzorg bij de buurtbewoners heel gebruikelijk. Het Welzijnswerk Oost, het gezondheidscentrum "Samen Beter" en andere (vrijwilligers-) organisaties zijn in de loop der tijd steeds nauwer gaan samenwerken. Een belangrijke spil in het geheel is de vereniging "Samen Beter", een vereniging van bewoners en beroepskrachten. Deze beheert het gezondheidscentrum en heeft in de loop der jaren diverse projecten geïnitieerd. Opvallend daarbij is dat vooral vrouwen hierbij betrokken zijn.

Een van die projecten is Trefpunt Oost dat dagactiviteiten biedt aan in de wijk wonende (ex-)psychiatrische patiënten, zowel thuiswonend, als wonend in beschermde woonvormen in de wijk. Via de dagactiviteiten in het buurthuis worden ze gestimuleerd tot deelname aan andere activiteiten in de wijk en begeleid bij het zoeken naar werk. Het Trefpunt Oost is ondergebracht in Buurthuis de Oosthoek. Het initiatief voor het project is genomen door twee vrijwilligsters uit de wijk. In Den Bosch-Oost spelen 'ervaringsdeskundigen' een belangrijke rol in de uitvoering van projecten. Er is ook een werkgroep, bestaande uit allochtonen en leden van de vereniging "Samen Beter", opgericht die zich richt op allochtone patiënten in de wijk. Allochtonen zijn uitgenodigd op bijeenkomsten waar op deze hun wensen met betrekking tot het gezondheidscentrum kenbaar konden maken. In samenwerking met allochtone bewoners worden gezondheidsbevorderende activiteiten ontwikkeld en wordt het centrum beter toegankelijk gemaakt voor hen.

v. Opvoedingsondersteuning

In de Heerlense wijk Vrieheide en omstreken vormt het versterken van de sociale structuur een belangrijk onderdeel van wijkbeheer. Kinderen, jongeren en hun ouders of opvoeders nemen daarin een belangrijke plaats in. Er is een buurt-netwerk van beroepskrachten opgezet ter ondersteuning van projecten en uitvoering en afstemming van individuele hulpverlening. Ook zijn vrijwilligers, ouders en beroepskrachten actief gericht op 'opvoedingsondersteuning'. De peuterspeelzaal speelt een steeds belangrijkere rol.

In en rond de peuterspeelzaal worden diverse activiteiten gestart voor en door ouders en hun kinderen. Zo zijn er koffie-ochtenden en is er een cursus van "Van Brabbelen naar Babbelen" opgezet. Er wordt spelvoorzichting gegeven, er is een speel-o-theek en een Op Stap-project. Een logopediste is voor 10 uur per week werkzaam in de peuterspeelzaal.

Een bijzonder project is het project 'HOMESTART'. Vrijwilligers verlenen steun aan veelal alleenstaande ouders in stressvolle situaties op basis van gelijkheid en vriendschap. Het is één van de drie projecten onder dezelfde naam die door het ministerie van WVC worden ondersteund.

Een belangrijke uitdaging voor het buurtbeheer in Vrieheide en omstreken is een goed evenwicht vinden tussen maatregelen voor specifieke groepen van bewoners in de wijk en de totale aanpak van het buurtbeheer. Ook is het zoeken naar een goede verhouding tussen de blijvende inzet van vrijwilligers en de behoefte om gekwalificeerde beroepskrachten (bijvoorbeeld een gekwalificeerde leidster op de peuterspeelzaal) aan te trekken.

c. Nieuwe speelmogelijkheden

In de wijk Nieuwstraatkwartier, een vooroorlogse, gerenoveerde wijk in Almelo draait een project buurtbeheer in het kader van het PCG-beleid. Doel van de projecten die onder deze noemer vallen is het verhogen van de leefbaarheid in de wijken en het verbeteren van werkgelegenheid. Onder het motto "Nieuw Straatkwartier, Nieuw

Speelkwartier" hebben bewoners en betrokken organisaties in de wijk een plan opgesteld voor de verbetering van de speelmogelijkheden in hun wijk.

d. Een ouderenroute in de wijk

In de wijk Oudorpolder in de gemeente Alkmaar constateerde men dat de wijkvoorzieningen voor ouderen moeilijk bereikbaar waren door obstakels op voetpaden en wegen, door te hard rijden van auto's bij oversteekplaatsen en het ontbreken van vervoer. Ouderen in de wijk zijn met name woonachtig in een flatgebouw, enige jaren geleden als seniorenflat aangewezen. In het kader van het buurtbeheer heeft men een route uitgestippeld om van de flat naar de wijkvoorzieningen te gaan. Allerlei obstakels langs de route zijn geïnventariseerd, zoveel mogelijk weggenomen en er zijn bankjes geplaatst. Een probleem langs de route is nog een telefooncel, de PTT is niet bereid deze te verplaatsen.

v. Een allochtone bewonersorganisatie

In Heesterveld in Amsterdam Zuid-Oost (Bijlmermeer) woont een bonte verzameling van nationaliteiten en (botsende) woonculturen. De wijk dreigt langzaam achteruit te gaan tot een van de bewoonders in 1991 het initiatief neemt de bewoners wakker te schudden. Nu is er een breed gedragen bewonersoverleg in een wijk met 23 nationaliteiten. Het overleg houdt zich bezig met concrete zaken als kakkerlakken, supermarkt-karretjes in de sloot, speelvoorzieningen, verkeersdrempels, maar ook het onderlinge samenleven in de flats. Bewoners van allerlei nationaliteiten worden elke vergadering weer direct en persoonlijk benaderd en uitgenodigd, met resultaat! En aansluitend bij de Caraïbische traditie werd voor kerst een grote schoonmaakactie gehouden. Door de eigen aanpak, aansluitend bij tradities en gewoontes van verschillende nationaliteiten in de wijk kent Heesterveld een zeer actieve groep bewoners. Gemeente en in mindere mate de woningbouwvereniging reageren traag, zodat er nog geen eigen budget voor de wijk beschikbaar is.

T. Allochtonen en buurtbeheer

In de wijk Poelenburg, een nieuwbouwwijk in Zaandam, zijn specifieke maatregelen ontwikkeld voor allochtonen binnen een brede aanpak om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Een belangrijke invalshoek daarbij is gezondheidsvoorlichting. De gezondheidsvoorlichtster richt zich vooral op Turkse vrouwen en werkt nauw samen met de Stichting Spel en Opvoeding en het Consultatiebureau. Samenhangend hiermee worden in de wijk taalcurricula voor buitenlanders gegeven met ondersteuning van het welzijns-werk en zijn extra leerkrachten op basisscholen met veel allochtone kinderen aangesteld. Het Turks noodkoperscomité krijgt eveneens ondersteuning. Het blijkt dat na enige jaren deze activiteiten tezamen met allerlei projecten in het kader van aanpak van de woonomgeving, het ondersteunen van bewoners en huurderscommissies, het organiseren van banenmarkten er toe bijgedragen heeft dat de wijk beter functioneert.

In Haarlem, in de zestiger jaren nieuwbouwwijk Meerwijk, is aandacht voor allochtone buurtbewoners waaronder vooral de jongeren, op wijkniveau een van de peilers van integraal buurtbeheer. Aan de rand van de wijk staan enige flats die zullen worden afgebroken. Na het instellen van een inloopcentrum in een van de flats en na met alle bewoners, ook veel allochtone bewoners, een gesprek aan te gaan zijn een aantal concrete projecten gestart. Zo zijn er sociaal-culturele activiteiten in de wijk voor allochtonen opgezet, en zet men in het kader van het onderwijsvoorrangsbepaald een Opstap-project op. Ook wordt de wijk een proefgebied voor de aanpak van kleine criminaliteit. Na enige jaren werpt deze werkwijze zijn vruchten af:

- Ook allochtone bewoners raken meer en meer betrokken bij de activiteiten rond sloop, nieuwbouw, beheer en sociaal beheer.
- De aanpak krijgt een steeds bredere uitstraling naar andere groepen (ouderen), naar nieuwe projecten, krijgt een nadere methodische uitwerking en er volgt onderzoek naar soortgelijke situatie elders in

Haarlem, C240-project

de wijk en stad. Ook andere wijken nemen de aanpak over.

In de Rotterdamse wijk Het Nieuwe Westen zijn veel projecten in het kader van buurtbeheer gestart, zoals een wijkonderhouds ploeg, wijkhuismeesters, een wijk schoonmaakbedrijf en een inbraakpreventiewinkel. Projecten die werkgelegenheid creëren (onder andere voor banenpoolers) en die uitgaan van het principe dat bewoners, als die het belang van dergelijke voorzieningen inzien, daaraan ook meebetalen. Door voor allochtonen arbeidsplaatsen te creëren, ontstaat er de mogelijkheid om ook allochtone bewoners bij concrete beheeractiviteiten te betrekken. Een leer-werkproject voor Marokkaanse jongeren groeit in een dergelijk klimaat uit tot een project voor ook andere etnische groepen en wordt een belangrijke voorziening op wijkniveau. Een Marokkaanse vadergroep wordt betrokken bij bijeenkomsten over de opvoeding van kinderen, voorlichtingsdagen over onderwijs en dergelijke waar veel belangstelling voor bestaat.

Sociale (on)veiligheid

Een effectieve aanpak van de sociale onveiligheid in de wijk past uitstekend in het kader van buurtbeheer. Een aanpak om de sociale veiligheid te vergroten en de continuïteit ervan vraagt echter ook om een aanpak op stedelijk niveau. Dat geldt in weze ook voor buurtbeheer. Ook dit hoort onderdeel te zijn van een aanpak op stadsniveau: stedelijke beheer.

a. Bewoners als toezichthouders

In Den Helder, in de Falgabuur, een na-oorlogse wijk met circa 10.000 inwoners, zijn in de galerij-

flats veel problemen met lawaai, vervuiling, drugs, prostitutie en inbraken. De leegstand is hoog. Door de actieve inzet van bewoners, verenigd in de stichting Wijkbelangen "Streven naar beter leven", is een buurtbeheerproject opgezet met veel aandacht voor preventie, alsook repressieve maatregelen om overlastsituaties te bestrijden. Het project heeft in 1991 de Hein Roethofprijs mogen ontvangen. Bewoners, met name toezichthoudende bewoners, spelen een belangrijke rol in het signaleren, aanspreken en doorgeven van signalen aan bevoegde instanties. Daarnaast verrichten zij praktische onderhouds- en schoonmaakactiviteiten. In ruil daarvoor ontvangen zij huurverlaging (zodanig dat een eventuele uitkering, huursubsidie en dergelijke niet in gevaar komt). Er is een goede samenwerking met gemeente, corporatie en politie opgebouwd. Men onderkent dat de problemen niet geheel worden opge-

lost, maar wel beheersbaar zijn. Een belangrijk probleem is, zelfs na enige jaren van succesvol optreden, het bewaken van de continuïteit: enthousiast en betrokken blijven en het enthousiasme over te dragen. Zo is het lastig om bijvoorbeeld de politie er blijvend bij betrokken te houden.

b. Individuele overlastveroorzakers

In de gemeente Sneek heeft men een aantal maatregelen en projecten op stedelijk niveau en op wijkniveau ontwikkeld. Zo zijn er stads- en wijkwachten aangesteld, maar is ook een specifiek project ontwikkeld om individuele overlastveroorzakers in verschillende delen van de wijk (lawaai, verwaarlozing, etc.) te begeleiden en daarmee ook de overlast te bestrijden. Hierbij werken bewoners, corporaties, politie en gemeente goed met elkaar samen. De begeleiding is individueel gericht.

Werk maken op wijkniveau

In het kader van buurtbeheer worden diverse activiteiten en projecten ondernomen om werkloze bewoners te activeren en werk voor hen te creëren. Goede mogelijkheden doen zich voor in het onderhoud aan de woonomgeving (allerlei vaklieden), veiligheid (buurtwachten) of een combinatie ervan (huismeesters). Bewoners in diverse gemeenten ontwikkelen hun eigen plannen en ideeën voor het creëren van werk op wijkniveau.

Onderhouds en klussendienst, Tilburg

a. Ondernemers- en klussendienst
In Tilburg is in de wijk Het Zand een onderhouds- en klussendienst opgezet. Verschillende bewonerscomités, afgevaardigden van de wijkorganisatie Stichting Het Zand, en de gemeente hebben zich verenigd in een werkgroep wijkbeheer en dit initiatief opgezet. Er is een centrale werkplaats en milieu-Infolijn, een groenploeg en een klussendienst. De centrale werkplaats is het hart van het project. Van hieruit werken medewerkers regulier, via de banenpool, DSW en JWG. Doorstroom naar het bedrijfsleven is een belangrijk aandachtspunt. Bij het initiatief werken ook vele vrijwilligers uit de wijk.

b. Arbeidsbemiddeling op wijkniveau
In de Eindhovense Kruidenbuurt, heeft de bewonersstichting Buurtbeheer de Kruidenbuurt een buurtontwikkelingsplan opgezet. Daarin worden ook plannen voorgesteld voor de aanpak van de werkloosheid. Al eerder is in de wijk ervaring opgedaan met een arbeidsbemiddelaar voor en in de wijk. Na de reorganisatie van de arbeidsvoorziening is dit teruggebracht tot een spreekuur. In het kader van het buurtbeheer wil men deze arbeidsbemiddelaar in de wijk terug. Tevens pleit men voor een arbeidsmarktenquête op wijkniveau in een wijk met meer dan 200 (veelal kleine) bedrijven en instellingen. Een sluitende aanpak ten aanzien van schuldsanering acht men ook van groot belang, waarbij samenwerking gezocht moet worden met diverse instellingen als het maatschappelijk werk, de sociale dienst etc. Tevens pleit men voor de mogelijkheid tot ontlasting van de sollicitatieplicht. Daaraan gekoppeld moeten maatregelen worden ontwikkeld die schooluitval tegengaan in een wijk waar meer dan gemiddeld kinderen zonder diploma het onderwijs verlaten.

Bestuurlijke vernieuwing
Buurtbeheer en sociale vernieuwing hebben in een aantal gemeenten een impuls gegeven aan bestuurlijke vernieuwing. In enkele wijken hebben bewoners zelf ideeën

en ontwikkelt voor bestuurlijke vernieuwing. Aan de andere kant kan buurtbeheer niet optimaal functioneren zonder blijvende politieke aandacht.

a. Afnemende politieke aandacht
In Leiden is het buurtbeheer met name gestart vanuit de gemeente. In drie wijken zijn gemengde werkgroepen opgezet met vergaande adviesbevoegdheid ten aanzien van de financiering van projecten en het reguliere onderhoud van de woonomgeving door gemeentelijke diensten. De werkgroepen worden voorgezeten door contactambtenaren en bestaan verder uit vertegenwoordigers van gemeenten, instellingen en bewoners. Bewoners kunnen ondersteuning krijgen van het welzijnswerk. Een beperking is dat de contactambtenaren voor hun rol als voorzitter geen extra uren tot hun beschikking hebben gekregen, terwijl het opzetten van buurtbeheer een intensieve benadering vraagt. Na de warme belangstelling die aanvankelijk vanuit de politiek werd getoond, constateerden ambtenaren, beroepskrachten en bewoners dat deze tanende is. De afnemende belangstelling vanuit de politiek voor sociale vernieuwing leidt tot een vertraging van het proces van bestuurlijke vernieuwing. Men zoekt naar mogelijkheden om de politieke belangstelling voor sociale vernieuwing weer te vergroten.

b. Bewoners
In de Eindhovense Kruidenbuurt is na enige jaren buurtbeheer het aantal actieve bewonersorganisaties gegroeid van twee naar meer dan tien. Alle groepen zijn vertegenwoordigd in een buurtplatform. Het platform wordt ondersteund door een bewonerswijkstichting. Deze is ook verantwoordelijk geweest voor het opstellen van een buurtontwikkelingsplan. Hierin worden voorstellen gedaan voor een koppeling voor tussen buurtbeheer en bestuurlijke vernieuwing middels een soort stappenplan.

1. Werken met een wijkbeheerteam;
2. De ontwikkeling van een buurtontwikkelingsplan;
3. Een jaarlijks gesprek tussen de

- buurt en het College;
4. Besluitvorming over buurtzaken daadwerkelijk op buurniveau. Daarbij worden twee concrete voorstellen gedaan:
 - Het omzetten van het spreekrecht in de commissievergadering en meediscussieren binnen de raadscommissie daar waar het onderwerpen uit de buurt betreft.
 - Het invoeren van een referendumsysteem.
- De politiek heeft nog niet gereageerd op deze voorstellen.

Afsluiting

Wat mij na de rondgang langs verschillende buurtbeheerprojecten is opgevallen:

1. Bij al deze projecten zijn bewoners in meer of mindere mate actief betrokken. Veelal als initiatiefnemer maar veelal ook als uitvoerder van projecten, in een aantal gevallen ook als budgethouder. Bewoners zijn tot veel in staat en creatief in het bedenken van een 'andere' oplossing, een 'andere' manier van werken.
2. Belangrijk is daarbij de bereidheid en daadkracht van andere partijen om het 'ook eens op een andere manier te proberen'. Willen sociale vernieuwing en buurtbeheer uitgroeien tot werkelijke veranderingen in de aanpak en verhoudingen dan zijn politiek draagvlak en initiatief op lokaal en nationaal niveau hard nodig. Continuïteit in de financiering is een groot probleem. Bestuurlijke vernieuwing is onontbeerlijk voor de voortgang van buurtbeheer. (Zie ook de plannen van het LSA, p. 1)
3. Sociaal beheer en fysiek beheer gaan goed samen wanneer uitgegaan wordt van de werkelijke behoeften in de wijk. Niet alleen van individuele bewoners, van bewonersorganisaties, maar ook van specifieke groepen van bewoners in de wijk. Niet alleen kijkend naar problemen in de wijk, maar ook naar de al aanwezige kwaliteiten in de wijk. De rol van ervaringsdeskundigen is van groot belang.
4. Verschillende projecten in het land tonen aan dat allochtone

De Projectenbank Sociale Vernieuwing

bewoners op wijkniveau bij het beheer van de eigen leefomgeving kunnen worden betrokken. Op basis van ervaringen in het Nieuwe Westen en elders in het land is een boekje samengesteld met een aantal praktische (uitgangs)punten voor het betrekken van zowel autochtone als allochtone bewoners bij buurtbeheer en de leefbaarheid van de wijk.

5. Steeds meer komt men tot de ontdekking dat buurtbeheer ook deel moeten uitmaken van een stedelijk beheer en stedelijke vernieuwing. Maatregelen op wijkniveau voor specifieke groepen bijvoorbeeld gericht op het opheffen van isolement vragen ook om aanvullende maatregelen op stedelijk niveau. Sociale onveiligheid kan niet effectief bestreden worden als maatregelen op stedelijk niveau uitblijven. Dan verplaatst de overlast zich en komt na het starten van buurtbeheer in een gegeven wijk, het in andere wijken weer terug. Effectieve toeleiding van werklozen uit de wijk kan alleen wanneer er goede maatregelen en projecten op stedelijk/regionaal niveau bestaan.
6. Vernieuwingen beginnen vaak klein en kunnen, mits goed opgepakt uitgroeien tot belangrijke voorbeeldprojecten en voorlopers van nieuw beleid. Er moet echter wel een professioneel iemand zijn die deze zaken signaleert en verder helpt.

Het LSA is als samenwerkingsverband van bij sociale vernieuwing betrokken personen gericht op de inspirerende uitwisseling van lokale praktijken terzake. Voorop staat de stimulering van de participatie van de burger die nodig is bij het proces van sociale vernieuwing.

Uitwisseling van kennis en ervaring vindt plaats op diverse manieren, zoals via de LSA-berichten, landelijke conferenties en lokatiedagen (thematische conferenties over een project in de praktijk).

De Projectenbank Sociale Vernieuwing (PSV) is een ander medium waar het LSA gebruik van maakt. Hierin zijn korte beschrijvingen van projecten opgenomen die in het kader van sociale vernieuwing tot stand zijn gekomen. Het LSA, dat beschikt over een uitgebreid netwerk van contacten in het hele land, verzamelt en bewerkt gegevens tot korte en overzichtelijke projectbeschrijvingen.

De informatie van de PSV is opgeslagen in een computer die met eigen computer en modem rechtstreeks te raadplegen valt. De projectenbank bevat informatie over circa 300 zeer uiteenlopende projecten, verspreid over het hele land. De bewonersinbreng in deze projecten is veelal groot. Daarnaast bevat de bank adressen van instellingen en contactpersonen die bij deze projecten betrokken zijn.

De projectenbank kan op twee manieren worden geraadpleegd:

1. Wie beschikt over een computer en modem kan de bank rechtstreeks benaderen door het bellen van nummer **070 - 3897724**. Voor degenen die nog niet vertrouwd zijn met het raadplegen van databanken via een modem is bij het secretariaat van het LSA een korte handleiding verkrijgbaar.
2. Informatie uit de projectenbank kan ook worden opgevraagd bij het secretariaat van het LSA. Informatie wordt dan op schrift toegezonden. Bij het secretariaat is een lijst verkrijgbaar met een

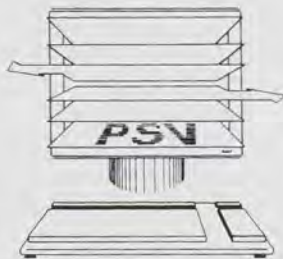
overzicht van alle projecten, inclusief thematische code.

Een deel van de projecten uit de projectenbank is opgenomen in het praktijkboek *Sociale Vernieuwing* van uitgeverij Samsom H.D. Tjeenk Willink in Alphen aan de Rijn.

Het LSA constateert een blijvende behoefte aan informatie over projecten, praktijkervaringen en praktische tips. Het LSA verwijst aanvragers ook naar plaatselijk beschikbare contactpersonen. Deze beschikken immers over de meest actuele informatie. Ook kan het LSA doorverwijzen naar andere projectenbanken.

Projectenbank Sociale Vernieuwing

HRINSEDRACHT 51 7512 EX DEN HAAG
TEL. 070-3804431

Voor nadere informatie kan men bellen met:

**Sonja Swarts of
Henk Cornelissen,
LSA-secretariaat,**

**telefoonnummer
070-3804431**

Politici en bewindslieden

aanwezig op de bewonersdag

Dhr. A. Apostolou (PvdA)

Mevr. M. van de Burg (PvdA)

Dhr. D. de Cloe (PvdA)

Dhr. E. van Heemst (PvdA)

Dhr. J. Huys (PvdA)

Mevr. E. Kalsbeek-Jasperse (PvdA)

Dhr. F. Leijnse (PvdA)

Dhr. J. Lilipaly (PvdA)

Dhr. E. Middelkoop (PvdA)

Mevr. T. Netelenbos (PvdA)

Mevr. J. van Nieuwenhoven (PvdA)

Dhr. G. van Otterloo (PvdA)

Mevr. L. van Rijn-Vellekoop (PvdA)

Dhr. L. Schoots (PvdA)

Dhr. W. Vermeend (PvdA)

Mevr. A. Vliegenthart (PvdA)

Mevr. J. Witteveen-Hevinga (PvdA)

Dhr. J. Franssen (VVD)

Dhr. F. Bolkenstein (VVD)

Dhr. H. Dijkstal (VVD)

Dhr. J. Franssen (VVD)

Mevr. S. v. Heemskerck
Philips-Duvekot (VVD)

Dhr. H. van Hoof (VVD)

Mevr. M. Kamp (VVD)

Dhr. W. Camp (CDA)

Dhr. F. v. d. Heijden (CDA)

Dhr. W. Deetman (CDA)

Dhr. J. van Dijk (CDA)

Dhr. A. Esselink (CDA)

Dhr. L. Frissen (CDA)

Dhr. J. de Graaf (CDA)

Dhr. J. van Houwelingen (CDA)

Dhr. J. van Iersel (CDA)

Mevr. M. de Jong (CDA)

Dhr. A. de Kok (CDA)

Dhr. H. Koetje (CDA)

Dhr. J. Krajenbrink (CDA)

Mevr. F. Laning-Boersema (CDA)

Dhr. W. Mateman (CDA)

Mevr. M. v. d. Ploeg-Posthumus
(CDA)

Dhr. D. Ramlal (CDA)

Mevr. M. Roosen van Pelt (CDA)

Dhr. M. Smits (CDA)

Dhr. G. Terpstra (CDA)

Dhr. F. Wolters (CDA)

Dhr. M. van Vlijmen (CDA)

Dhr. Th. Vreugdenhil (CDA)

Mevr. J. Achtiënribbe-Buijs (PvdA)

Dhr. R. Korte (VVD)

Dhr. A. Korthals (VVD)

Mevr. E. Terpstra (VVD)

Dhr. F. Weisglas (VVD)

Dhr. J. Wiebenga (VVD)

Mevr. L. Groenman (D'66)'66)

Mevr. A. Schimmel (D'66)

Mevr. O. Scheltema-de Nie (D'66)

Dhr. P. Rosenmöller (Groen Links)

Dhr. Lankhorst (Groen Links)

Mevr. I. Brouwer (Groen Links)

Dhr. B. van der Vlies (SGP)

Dhr. M. Leerling (RPF)

Dhr. W. Beaufort (griffier 2e kamer)

Minister C.I. Dales

Mevr. T. van de Klinkenberg

Dhr. J. Schaefer

Minister H. d'Ancona

Minister W. Kok

Staatssecretaris E. Heerma

Minister B. de Vries

□

Asterix en Obelix in Het Broek

Een oplossingsstrategie voor overlastproblemen in Arnhem

De Arnhemse wijk Het Broek werd geteisterd door overlastproblemen. Circa 10 % van de ongeveer 6.000 inwoners misdroeg zich zodanig dat de rest 'het niet langer pikte'. Bij 'overlast' moet u in dit verband niet denken aan eenvoudige vormen van geluidsoverlast of vervelende luchtjes en dergelijke maar aan zaken als ernstige vervuiling, vandalisme, diefstal, straatterreur, overlast van drugsgebruikers en hevige burenruzies. Naar aanleiding van een concreet geval van intimidatie door één van de overlastveroorzakers pikten de burgers het niet langer en namen het initiatief.

Op 17 juni jl. organiseerde het bewonerscomité, ondersteund door opbouwwerker Richard Gelsing (St. Rijnstad) een Overlastsymposium in buurthuis Het Stoplicht. Op dit symposium werden diverse (institutieneel) betrokkenen uitgenodigd om hun zegje te doen over de onderzochte problemen en om oplossingen aan te dragen. De bijeenkomst werd voorgezeten door Jan Roncken van Werkgroep '2000. De sprekers waren burgemeester P. Scholten, bewonerswoordvoerder Eef Kremer, Bernhard Tomlow, advocaat te Utrecht en specialist op het gebied van huisuitzettingen en Anjo Douma, voormalig projectleider bij het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden. Namens de bewoners poneerde Eef Kremer dat de wijk Het Broek een slecht imago heeft. Dat komt doordat 'er wel eens wat gebeurt' dat vervolgens breed wordt uitgemeeten in de pers. En 'er gebeurt wel eens wat' doordat de wijk wordt gebruikt als 'dumplaats' voor sociaal zwakke gevallen. Mensen die elders hebben bewezen niet op sociaal aanvaardbare wijze een huis te kunnen bewonen worden in Het Broek geplaatst. Dit leidt er toe dat mensen die al twintig jaar of meer in de wijk wonen wegtrekken, omdat ze het niet langer uithouden. De overlastveroorzakers blijven zitten en hun aantal neemt toe. Volgens de heer Kremer wordt dit

veroorzaakt door een slecht toewijzingsbeleid van de woningcorporaties. De corporaties 'dumpen' moeilijke gevallen in de wijk omdat deze toch al zo'n slechte reputatie heeft. De pers doet de rest. Volgens Kremer wordt er selectief aandacht besteed aan criminaliteit in Arnhem. In de wijk Elderveld bijvoorbeeld vinden ook regelmatig ernstige zaken plaats die niet in de krant komen. Dit heeft volgens hem te maken met het feit dat de corporaties bang zijn voor een slecht imago van die wijk met leegstand als gevolg. Leegstand in Elderveld is erger dan in Het Broek omdat de huizen in Elderveld duurder zijn. Vanuit de corporaties, Patrimonium en St. Volkshuisvesting, waren ook vertegenwoordigers aanwezig. Eén van hen bestreed dat er 'atspraken' bestonden over toewijzing van woningen in Het Broek aan 'overlastveroorzakers'. Nu lijkt het mij dat een zogenaamde 'ingesleten gewoonte' wel voldoende is om een dergelijke situatie te creëren. De bewoners voelen dit ook zo aan en willen deze slopende spiraal doorbreken. Er is echter nogal wat druk nodig geweest om de bewoners zo ver te krijgen. In het verleden durfden ze geen aangifte te doen van allerlei overlast bij de politie, uit angst voor represailles. In maart '93 echter, toen er weer zo'n geval van intimidatie had plaatsgevonden ontstond er een stemming van actiebereidheid. Bewoners, gesteund door het opbouwwerk, besloten vertegenwoordigers van betrokken en verantwoordelijke instellingen bijeen te roepen om de problemen te bespreken. Dit resulteerde in het 'Overlastsymposium'

Asterix-formule

Op de bijeenkomst liet advocaat Bernhard Tomlow een onconventioneel geluid horen. Als specialist huisuitzettingen ter zake kundig, hield hij de bewoners voor dat er best mogelijkheden zijn om overlast aan te pakken in samenwerking met politie en justitie. Volgens Tomlow heeft de Hoge Raad in de zestiger jaren een uitspraak gedaan in een overlastgeval met als strekking dat de verhuurder niet verantwoordelijk kan worden gesteld voor overlast

die door de ene huurder wordt veroorzaakt en waar de andere huurder last van heeft. Volgens deze uitspraak droeg de woningbouwvereniging dus niet de plicht om slachtoffers van overlast terzijde te staan met maatregelen.

Vanaf 16 oktober 1992 echter is dit veranderd, volgens Tomlow. De Hoge Raad heeft zijn stellingname herzien en uitgesproken dat de verhuurder ook verantwoordelijk is voor het woongenot van huurders die worden gedupeerd door overlastveroorzakers. Dit, ongeacht of er sprake is van een zogenaamd 'overlast-beding' in het huurcontract of niet.

Volgens Tomlow moet de oplossing van de problemen worden gevonden in netwerken van betrokkenen zoals: bewonersorganisaties, gedupeerde bewoners, woningbouwcorporaties, gemeente, politie en justitie. In dit verband pleitte hij voor de 'Asterix-formule': een stoet van belanghebbenden die samen met de politie oprukt naar het huis van de dorpsoudste (rechter) om een (wijze) oplossing voor het probleem te halen.

In zijn toespraak refereerde Tomlow aan een uitspraak van de heer van Velzen van de Nationale Woningraad, die (kennelijk tot voor kort) nog steeds riep dat verhuurders geen taak hebben inzake overlastproblemen. Volgens Tomlow moet er dus nog veel missiewerk worden verricht om verhuurders ervan te doordringen dat zij met oplossingsstrategieën aan de gang moeten. Tomlow ziet veel in netwerken. Hij ziet deze als samenwerkingsverbanden waarin het belang van de eigen organisatie kan worden overstegen. Dat laatste is nodig om een probleem op te kunnen lossen. Vaak zitten er vele kanten aan een overlastprobleem en heb je dus de medewerking van meerdere partijen nodig om het op te kunnen lossen. Als voorbeeld haalde hij een wijk in Dordrecht aan. Deze wijk was bezig binnen één jaar tijd volledig te verloederen door de aanwezigheid van een levendige drugshandel die zich daar had opgedrongen. Binnen vijf maanden nadat er een samenwerking werd aangegaan door betrokken organisaties werd deze beweging gekeerd. Inmiddels is van

huurderving geen sprake meer en bestaat er zelfs een wachtljst om er te mogen wonen.

Onvrijwillige overlast

In de aansluitende discussie werd vervolgens geprobeerd het probleem verder in kaart te brengen. Zo ook het onderscheid tussen zogenaamde 'vrijwillige' en 'onvrijwillige' overlastveroorzakers. Het komt er op neer dat niet iedereen in de zelfde mate verantwoordelijk kan worden geacht voor het veroorzaken van overlast. Volgens de schatting van de bewonersorganisatie is ongeveer 10 à 15 procent van de bewoners dusdanig gestoord dat er niet eens mee gepraat kan worden. Daar heb je dus speciale deskundigen voor nodig. Op de bewonersavond waren geen vertegenwoordigers van RIAGG of huisartsen aanwezig. Op ad hoc-basis echter, vooral in het geval van huisuitzettingen vond er in het verleden wel overleg plaats met politie, corporatie en medische instellingen. Zo bleek uit de discussie. De bewoners pleiten voor een regulier overleg met representanten van RIAGG en andere hulpverleningsinstellingen, opdat er sneller kan worden ingegrepen.

Ten aanzien van de zogenaamde 'vrijwillige' overlast legde Tomlow een gedragslijst voor die streng maar rechtvaardig en in ieder geval kristalhelder is: bij herhaalde overlast de betreffende persoon gewoon uitzetten en niet opnieuw een woning toewijzen. In een dergelijk geval is zo'n persoon 'vrijwillig dakloos', dat wil zeggen hij wist wat hem te wachten stond en koos ervoor om uitgezet te worden. Je moet niet te bang zijn een dergelijke maatregel ook daadwerkelijk tot uitvoering te brengen. Het lijkt van een onmenselijke hardheid, maar volgens Tomlow moet je zo'n situatie vergelijken met die van iemand die door z'n partner eruit wordt gegooid in het geval van een echtscheiding. Deze mensen trekken bij familie of vrienden in tot er (onder voorwaarden) weer een woning wordt toegewezen.

Over het algemeen verwacht Tomlow een groot preventief effect van deze beleidslijst. Teneinde concreet

toe te werken naar een oplossing voor Het Broek zouden politie, officier van Justitie, verhuurders, en bewoners een procedure kunnen ontwikkelen om deze sanctie zo rechtvaardig mogelijk toe te kunnen passen.

Hufterbeleid

Het juni-symposium heeft geleid tot de oprichting van een projectgroep. In de projectgroep, die onder voorzitterschap staat van opbouwwerker Richard Gelsing zijn verschillende instanties vertegenwoordigd die zich samen tegen de 'hufters' uit de buurt te weer willen stellen. Allereerst de bewoners natuurlijk, hun organisatie heeft immers het initiatief genomen. Voorts maken de corporaties deel uit van de groep; zij kunnen zowel in juridische zin als met het oog op sociaal beheer van woning en woonomgeving bij de overlast betrokken zijn. Zij treden in veel gevallen op als coördinator van de aanpak en als begeleider van de klachtenprocedure. Daarnaast natuurlijk politie en justitie als handhavers van de openbare en de strafrechtelijke orde. Ook de gemeente, op grond van de verantwoordelijkheid voor de leefbaarheid van de woonomgeving, als beheerder van de openbare ruimte en als coördinator van het wijkbeheer. Verder zijn er nog een aantal maatschappelijke instellingen vertegenwoordigd in de projectgroep vanwege hun verantwoordelijkheden met betrekking tot de begeleiding van mensen met psychische en psycho-sociale (verslavings-)problemen.

De projectgroep heeft in de periode augustus-december jl. vier maal vergaderd en heeft een Handboek Woonoverlast gereed. Dat Handboek zal op 17 februari a.s. worden gepresenteerd in wijkcentrum Het Stoplicht (van 18.00 tot 21.00 uur). Het Handboek is bedoeld als handleiding voor bewonersgroepen, corporaties, politie, justitie, maatschappelijke instellingen en gemeentelijke instanties. Het legt de mogelijkheden, taken en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokkenen vast en stelt deze op elkaar af.

Er bestaan twee manieren om over-

last aan te pakken. Eerst de privaatrechtelijke weg. Deze wordt omkaderd door de verhuurder-huurder relatie. Uiteindelijk kan deze weg leiden tot beëindiging van de huurverhouding en dus huisuitzetting. De strafrechtelijke weg is het alternatief. Bij deze procedure worden politie en justitie ingeschakeld, gericht op de overtreding. "Gezien de ernst van de overlastproblematiek in Het Broek is besloten met betrekking tot de grootste overlastveroorzakers met onmiddellijke ingang een lik-op-stuk beleid te starten; dat wil zeggen elke strafrechtelijke overtreding van deze harde kern zal worden gevolgd door een snelrechtprocedure; binnen vier weken voor de rechter en binnen vier weken na onherroepelijk worden van het vonnis executie ervan (de benodigde celruimte voor dit beleid is aanwezig). De projectgroep verwacht dat een gunstige preventieve werking van uit zal gaan. Over een mogelijk tweede kans-beleid zal in de eerste helft van dit jaar worden overlegd. Het is nodig dat in deze corporaties één lijn trekken: de voorwaarden waaronder opnieuw een woning wordt toegewezen na uitzetting door overlast moeten worden afgestemd door de verhuurders. De projectgroep zal voorts in de toekomst aandacht besteden aan registratie en onderzoek naar de effecten van de maatregelen.

Een ander concreet resultaat van het symposium is de instelling van een wijkpost in Het Broek. De woningcorporaties Patrimonium en St. Huisvesting hebben samen f 25.000,- geschonken voor de inrichting van een wijkpost. De burgemeester zegde de rest van het benodigde geld toe. Bovendien bood hij gedurende zes maanden menskracht vanuit de gemeente aan in de persoon van de heer Frits Alsemgeest. Inmiddels is het duidelijk dat de wijkpost zal worden gecontinueerd door de gemeente. Frits Alsemgeest blijft dus actief in de wijkpost en in de projectgroep. Ook heeft in januari jl. de eerste 'snelle' rechtszitting plaatsgevonden in Arnhem. Justitie houdt dergelijke zittingen eens per maand om overtredingen snel te kunnen afstraffen. De zittingen worden bemensd door een vaste Officier van

F. Alsemgeest, R. Gelsing en E. Kremer: succesvolle aanpak.

Foto: A.E. Wijers.

Justitie, een vaste rechter en dito griffier. Dit om hen een goed beoordelingsvermogen te laten ontwikkelen ten aanzien van de problematiek. Bovendien komt dit ook de snelheid van behandeling ten goede. De zittingen kunnen door de pers worden bijgewoond en reportage, met name ook in de wijkkrant zal worden gestimuleerd. Zodoende kunnen burgers zien dat er wel degelijks iets wordt gedaan met hun aangifte. Op deze wijze hoopt men meer begrip te kweken tussen burgers en politie en justitie. Als wijkbewoners meer inzicht krijgen in de werkwijze van een rechtbank kunnen ze wellicht beter begrijpen waarom het nodig is de officiële weg te bewandelen inzake overlastgevallen, maar krijgen ze ook meer vertrouwen in de afhandeling. (Fenny Gerrits)

Voor meer informatie: Richard Gelsing, opbouwwerker St. Rijnstad, p/a Wijkcentrum Het Stoplicht, Johan de Wittlaan 238a, 6828 WS Arnhem. Telefoon: 085-430033.

MO/Samenlevingsopbouw

Het themanummer "Hernieuwde Samenlevingsopbouw" (MO nr. 118) Bevat veel discussiestof. Met het oog op de naderende verkiezingen willen we u erop attenderen dat dit nummer bruikbare artikelen bevat om in uw eigen gemeente de discussie aan te gaan:

B e s t e l f o r m u l i e r

**Hernieuwde Samenlevingsopbouw
MO, nr. 118**

Prijs 12,50

**Bij een bestelling van 10 nummers :
F 7,50 per nummer (EX.Porto)**

Bij deze bestel ik.....exemplaren.

Naam:

Straatnaam:

Postcode/plaats:

Congres Gezondheid in het Zuiden

Op 28 april 1994 vindt in Maastricht een congres plaats over lokaal gezondheidsbeleid, preventie en zorgvernieuwing in Zuidelijk Zuid Limburg: "Gezondheid in het Zuiden". Steeds meer wordt gezondheid een vraagstuk voor regio's en steden. Gezondheidsbeleid, preventie en zorgvernieuwing moeten aansluiten bij lokale problemen en potenties. Innovatie, intersectorale samenwerking en participatie zijn kernwoorden bij deze ontwikkeling. Doel van het congres 'Gezondheid in het Zuiden' is het bieden van een visie op, en beleidsinstrumenten voor de ontwikkeling van een samenhangend lokaal gezondheidsbeleid en presentatie van praktische preventie- en zorgvernieuwingssinitiatieven. Het congres biedt een platform voor nieuwe ideeën, voor nieuwe samenwerking. Het congres richt zich op bestuurders, politici, beleidsmedewerkers, stafmedewerkers, gvo-medewerkers, studenten en docenten die te maken hebben met beleid, preventie en zorgvernieuwing op het ge-

bied van welzijn, maatschappelijke dienstverlening en (geestelijke) gezondheidszorg. Het congres wordt georganiseerd door de DGD Zuidelijke Zuid Limburg, de RIAGG/Vijferdal Combinatie en het Landelijk centrum Opbouwwerk. Een groot aantal organisaties en instellingen levert een bijdrage aan het congres: de Rijks universiteit Limburg, de Stichting Vurore, het Vrouwen Gezondheidscentrum, de Stichting Traject en de gemeente Maastricht. Tijdens het ochtendprogramma zijn er inleidingen over lokaal en regionaal beleid op het gebied van preventie, geestelijke gezondheidszorg en sekse-specifieke gezondheidszorg. Aansluitend kunnen de deelnemers kiezen uit een scala van workshops. Thema's zijn o.a. gezondheidsvoorlichting in de buurt, samenwerking zwakzinnigenzorg en psychiatrie, ggz-hulpverlening aan allochtonen, zorgcoördinatie in de wijk en roldoorbrekend organiseren.

Deelnamekosten bedragen FL. 115,- per persoon. Studenten FL.80,-

Voor informatie over programma en inschrijving kan contact worden opgenomen met :
Mariët Verhoeve, Riagg/Vijferdal-combinatie, Tel: 043- 685357 of Cees Stuurup, LCO-Zwolle, Tel.: 038- 232112. □

Dr. Gradus Hendriks-Stichting

Opbouwwerk en lokale omroep. Een wandeling door de literatuur. door Harry jansen/Fred Stafleu. Opbouw-cahier 1. (Den Haag, oktober 1993). In de reeks Opbouw-cahiers verschijnen beknopte publicaties over opbouwwerk relevante onderwerpen. In deze eersteling vindt u een beschouwing over de relatie tussen opbouwwerk en lokale omroep. Daarbij is ervoor gemaakt de betekenis van een "alledaags onderwerp" als de lokale omroep, maar ook de rol van het lokale opbouwwerk, te overdrijven. De analyse beoogt te verschaffen over de raakvlakken tussen beide.

Bestelformulier

Ik zou graag opbouw-cahier nr. 1 van u ontvangen

Naam Instelling: _____
Straatnaam: _____
Postcode/[plaats]: _____
Tel. nr.: _____

De deelnemende bewonersgroepen

de Nieuwe Blauwen
Wim Smit
Vlinderstraat 3
3063 WJ Rotterdam

Hulpsector Oost
Ingrid Nijskens
Palmboomstraat 127
5213 VG Den Bosch tel:073-148428

Land.ver.v.Thuislozen
Dhr. Koster
Waterlooplein 205
1011 PG Amsterdam
tel: 038-232112

Buurtcom. Transvaalbuurt
Madoerastraat 29
3312 CJ Dordrecht tel:078-132607

Bew.groep Oosterwei
Dhr. Wiltenburg
Kortestraat 2
2806 MA Gouda tel:01820-27303

Wijkver. Dijkpolder en BBB
mw. van Iperen
Oleanderstraat 4
3142 NJ Maassluis tel:01899-15211

Bew.groep C 240
dhr. Thomas
B. de Coubertinstraat 87-205
2037 HC Haarlem tel: 023-333532

St. Streven naar Beter Leven
dhr. F. Stoter
Postbus 2119
1780 BD Den Helder
tel: 02230-21916

Milieu en Verkeerscom e.a.
Dhr. Paardt
Postbus 257
7600 AG Almelo tel:05490-10353

Ver.col.bez.Windm.Frylân e.a.
Dhr. Duindam
Molenaar 52
8749 TH Pingjum tel: 05177-9633

St. 't Zand e.a.
Dhr. Brabers
Beneluxlaan 74
5042 WS Tilburg tel:013-671926

Wijkgr. Oost.Binnenstad
V. Kokke
Middelste Gracht 85
2312 TT Leiden tel:071-120761

Bew.org. Ommoord e.a.
mw. Uitenbogaard
Stresemanplaats 8
3068 LJ Rotterdam
tel: 010-4203166

Stouw/Solid
dhr. Brukk
2e Oude Heselaan 386
6542 VJ Nijmegen tel:080-782303

St. Wijkbeheer Vrieheide e.o.
dhr. Van Dijck
Anjelierstraat 19
6414 GN Heerlen tel: 045-220123

Bew.com. Berlagelaan
mw. Prakken-v.d. Heide
Berlagelaan 47
7606 SR Almelo tel:05490-11520

Bew.org. Provenierswijk
mw. E. Geleedst
v.d. Sluysstraat 192
3033 SR Rotterdam
tel: 010-4677575

Bew.org. Kralingen
mw. Noordhuis
Dr. Zamenhofstraat 71
3061 SG Rotterdam
tel:010-4142422

Land.ver. Kleine Kernen
dhr. Derksen
Postbus 435
6800 AK Arnhem tel:085-452793

Werkgr. Leefbaarheid Kempering
mw. I. Zamzam/Nawawi
Kempering 923
1104 KE Amsterdam
tel:020- 6909190

"Buurtbelang 86"
dhr. Marris
v.d. Neerstraat 238
2525 CX Den Haag
tel:070- 3895890

Alkmaarse Huurderoverk. e.a.
dhr. de Jogh
Geesterweg 21
1815 CS Alkmaar: tel:072-127330

SWIC
Mar Aalders
Char. Kerksingel 2
3082 DA Rotterdam
tel: 010-4291665

Werkgroep Oud Charlois
dhr. Claassen
Wolphaertsbocht 95
3082 AG Rotterdam
tel:010-41297659

Brt.org. Stationsbuurt
mw. Hertgers
Stationsweg 102
2515 BR Den Haag tel:070-3802507

Brt.beheer Helmond west 1
dhr. Cortooms
p/a 2e Haagstraat 40
5707 VT Helmond
tel: 04920- 444345

Samenwerkende WAO Platforms
Jan Schrauwen
Prinsegracht 51
2512 EX Den Haag
070-3804431

St. Wijkorgaan de Thij
dhr. Camello
Telgenkamp 22
7576 EH Oldenzaal
tel: 05410-15244

Brt.overleg 't Oude Centrum
mw. S. Daenen
Paviljoensgracht 31
2571 VV Den Haag
tel: 070-3636577

Platf. Soc.vern. Watergraatsmeer
dhr. Bosma
p/a Hugo de Vrieslaan 3
1097 ED Amsterdam
tel: 020-6939923

Wijkteam de Riet-Nieuweland e.a.
dhr. Mast
J. Mast Zwanebloemstraat 60
7601 XT Almelo tel: 05490-16627

Aktiegroep Nw. Westen
dhr. Luchtmijer
Pupillenstraat 56
3023 VW Rotterdam

St. begeleid Wonen
dhr. Willems
Hintkamereinde 72
5211 PP Den Bosch tel:073-123324

Platf.brtbeheer Indische brt.
Brenda Tiddens
Obliplein 4
1094 RB Amsterdam tel:
020-6657801

Progr.brt.concierges e.a.
p/a St. Accu.Liset van Berkel
Postbus 4015
3102 GA Schiedam nrd
tel: 010-4716495

Bew.org. Heesterveld
mw. Jubithana
Heesterveld 91
1102 SC Amsterdam
tel: 020-6905331

Wijkwrkgr.S.V. Sperkhem-T.dorp
H. Stroes
Albertine Agnesstraat 3
8606 CA Sneek tel: 05150-14625

Div.bew.org.A dam Noord
A. van Dam
p/a Hagendoornplein 1E
1031 BV Amsterdam
tel: 020-6325892

Bew.org. Poelenburg Totaal
dhr. Heise
p/a Westzijde 249
1506 GE Zaandam tel: 075-156347

Wijken voor milieu
Johan Bodd
Klarendalseweg 442
6822 GV Arnhem

Brt.com.Woonwagencentrum
Ank Vrieswijk
Postbus 1030
7801 BA Emmen tel: 05910-12550

Cont.gr.,brt.overl.Wijkver.
Lowie Snip
Postbus 57
9410 AB Beilen Tel: 05930-23450

Bew.org. Klarendal
Hetwig Schrijen
Klarendalseweg 442
6822 GV Arnhem

Centrum de Heuvel
Rob
Grote Kerkplein 5
3011 GC Rotterdam
tel:010-41321005

Int.brtbeheer geb.
Henk Janssen
p/a Edisonstraat 67
5621 HL Eindhoven tel:040-445621

Eagle aanpak Tuinm.proj.
M. v.d. Wijngaart
Bierstraat 52
7416 AM Deventer

Platf.Woonconsument
B.Duster/J.Kamphuis
Melkweg 251
9602 JE Hoogezaand
tel:05700-21287

Kwaliteitspanel R'dam
G. Nijsen
Nw. Zijde Voorburgwal 94c
1012 SG Amsterdam
tel: 020-6384223

Bew.platform Schilderswijk
mw. van Ginke
Hobbemastraat 4
2526 JN Den Haag tel: 070-3800601

Brt.centrum Tuinwijk
Maaike Stoffers
Postbus 2133
9704 CC Groningen

Bew.org. Bospolder Tussendijken
R. v.d. Veen
Reuzener-Matzstraat 80
3026 TV Rotterdam

ETKB
N. Pekbey/E. Bens
Schalmstraat 2b
5614 AD Eindhoven

Wijkbeh.platf. Presikhaaf
G. Scheuter
p/a Lekstraat 2a
6826 AH Arnhem

Stichting Netwerk
A. Moerkerk
Turfhaven 1b
1621 GC Hoorn

Bewoners platform Het
Arnhemse broek
Richard Gelsing
Joh. de Witlaan 238a
6828 WS Arnhem
Tel.: 085- 430033
□

Oproep

Voor alle milieubewuste opbouwwerkers.

Het project "Wijken voor milieu" en Global Action Plan (GAP)- Nederland zijn op zoek naar:

OPBOUWWERKERS DIE OP KORTE TERMIJN EEN ECOTEAM WILLEN STARTEN.

We willen graag meerdere opbouwwerkers in hun wijk ervaring op laten doen met het werken met een ecoteam. De ervaringen worden geëvalueerd en gebruikt voor een door "Wijken voor Milieu" en GAP gezamenlijk uit te geven katern.

Op **VRIJDAGMORGEN 18 FEBRUARI**

wordt een introductie-bijeenkomst gehouden. Ben je geïnteresseerd, dan kun je contact opnemen met: Ans Knook, op dinsdag- donderdag- en vrijdagmorgen en donderdagmiddag.

Tel.nr. 04750-28441